

eesti kunstnike liidu 8. aastanäitus

vabaduse väljak

8th annual exhibition
of estonian artists' association

vabaduse square

27.02.–06.04.2008

eesti kunstnike liidu 8. aastanäitus
vabaduse väljak

8th annual exhibition
of estonian artists' association
vabaduse square

27.02.–06.04.2008

Tallinna Kunstihoone
Kuraator Heie Treier
Kaaskuraatorid Reet Varblane, Jaan Elken
Kujundaja Inessa Josing

Tallinn Art Hall
Curated by Heie Treier
Co-curated by Reet Varblane, Jaan Elken
Design by Inessa Josing

Koostaja-toimetaja: Elin Kard

Tõlked: Maris Vaga

Fotod: Kai Kaljo, Raivo Kelomees, Jaan Klõšeiko,
Peeter Laurits, Fideelia-Signe Roots, Liina Siib,
Stanislav Stepashko

Kujundus: Maris Lindoja

Trükk: AS Printon

Tagakaanel:

Rauno Thomas Moss

Vabaduse taassünd. Õli, lõuend. 2008

Väljaandja: Eesti Kunstnike Liit

© autorid

Compiled and edited by Elin Kard

Translations: Maris Vaga

Photos: Kai Kaljo, Raivo Kelomees, Jaan Klõšeiko,
Peeter Laurits, Fideelia-Signe Roots, Liina Siib,
Stanislav Stepashko

Graphic Design by Maris Lindoja

Printed by AS Printon

On the back cover:

Rauno Thomas Moss

Reliberation. Oil, canvas. 2008

Published by Estonian Artists' Association

© authors

ISBN: 978-9949-15-980-2

© Eesti Kunstnike Liit, 2008

© Estonian Artists' Association, 2008

VABADUSE VÄLJAK

Eesti Kunstnike Liidu korraline aastanäitus „Vabaduse väljak“ esitab kunstnike uusimat loomingut ja kõnetab teemasid nagu Eesti omariiklus, võim riiklikul ja isiklikul tasandil, hingeline vabadus, kunstniku positsioon ühiskonnas, noortekultuur, kinnisvara, perekond jm.

Näitus on dialoogis 1998. aasta juubelinäitusega „Valiku vabadus“ (kuraatorid Anu Liivak ja Heie Treier) ning jaguneb mõtteliselt kaheks poolseks - heledaks ja tumedaks. Nimetagem neid näiteks „teadvuseks“ ja „alateadvuseks“. Kahe pooluse vahelisele alale jääb akendest avanev panoraamvaade Vabaduse väljakule, mis on ka näituse osa.

Nime andis näitusele Liina Siibi video „Vabaduse väljak“ (2008), mis on filmitud kunstniku ateljee aknast. Siib lähtus tänapäeva kunsti seisukohalt anakronistlikust meetodist - kunstnik istumas turvaliselt oma ateljees ja kujutamas aknast avanevat vaadet. 1930ndatel oli see aga väga armastatud võte, just nii maalis 1936. aastal Adamson-Eric oma triptühoni Vabaduse väljakust. Kunstihoone oli selleks ajaks värskealt valminud (1934) ning siin said paljud kunstnikud ateljee otse Eesti Vabariigi esindusväljaku äärde.

Aastal 2008 on Vabaduse väljak massimeedias üks „tulisemaid kartuleid“ - seoses Eesti Vabariigi 90. juubeli, kavandatava Vabadussõja monumenti ja ümberkorralduste plaaniga. Näitus toob esile siiski väljaku metafoori pigem inimese tasandil. Väljakule kogunetakse, siin suheldakse ja vahetatakse uudiseid. Küaliskuraatoreid on kaks. **Reet Varblane** tõi näitusele väikese valiku soolisusega suhestuvaid töid, **Jaan Elken** kutsus osalema noori andekaid maalijaid Tartust.

Näituse kuraator **Heie Treier**
Kujundaja **Inessa Josing**

Täname **Kultuurkapitali, Kumu**

Freedom Square

The annual exhibition of the Estonian Artists' Association represents recent works of Estonian artists addressing issues including independence of Estonian state, state power and individual power, personal freedom, the artist's position in society, youth culture, property, and family.

The exhibition is holding a dialogue with the 1998 exhibition „Freedom of Choice“ (curators Anu Liivak and Heie Treier). It is composed of two parts: the light and dark, „conscious“ and „subconscious“. The view from the window with Freedom Square separates them while being part of the exhibition.

This exhibition got its name from a video by Liina Siib „Freedom Square“ (2008), filmed through the window of the artist's studio. This is an anachronism: an artist sitting safely in her studio and rendering what she can see. This method was widely popular in the 1930s, Adamson-Eric painted a well known triptych with the view from his window in 1936 for example. The Art Hall was a brand new building at the time (finished in 1934) and several artists received studios in the building facing the main square.

In 2008, plans for building the monument for freedom has been a sensitive issue as the Estonian Republic has been approaching its 90th anniversary. Freedom Square has to be replanned to construct this monument. This exhibition is nevertheless concerned with Freedom Square as a metaphor of more personal issues. People come to meet here, to exchange information and to communicate.

There are two visiting curators who have contributed to the exhibition. A small selection of works on gender issues has been chosen by **Reet Varblane**, and some young artists have also been invited from Tartu by **Jaan Elken**.

Heie Treier, the Curator
Inessa Josing, the Designer

Thanks to the **Cultural Endowment and Kumu**

Vitriinis 3 raamatut: Milton Friedman, Karl Popper, George Soros
ENSV (Nõukogude Eesti) ideoloogiliseks aluspõhjaks oli Karl Marxi, Friedrich Engelsi ja Vladimir Iljitš Lenini teooria. Tänapäeva kapitalistliku Eesti Vabariigi baasmõtlejateks võib nimetada Milton Friedmani, Karl Popperit ja George Sorost.

Marx, Engels and Lenin formed the ideological basis of the Soviet Estonia.
Today we have Milton Friedman, Popper and Soros.

Seletuskiri aastanäitusele “Vabaduse väljak”

Heie Treier

Nagu igal aastal, korraldab Eesti Kunstnike Liit ka seekord oma liikmetele Tallinna Kunstihoones aastanäituse. Püstitusse on aga juba ette kodeeritud teatud vastuolu. Ühelt poolt tähendab aastanäituse formaat maksimaalset demokraatlikkust, avatust kõigile soovijatele (liitu kuulub ca tuhat kunstnikku). Teiselt poolt dirigeerib üritust “kuraator”, kes peab püüdma koondada või süstematiseerida ekлекtilist töödekooslust. On ette teada, et ühelt poolt on kuraatorile antud võim, teiselt poolt ei ole tal võimu ollagi, sest tema ei vali ju töid, vaid tööd valivad teda.

Seekord kutsus Kunstnike Liidu president Jaan Elken kuraatoriks mind, teades küll, et alates 2000. aastast identifitseerin end pigem kirjutaja, uurija, ajaloolase, kriitiku, õppejõu ning ajakirja toimetajana. Võtsin siiski pakkumise vastu – ühel kindlal põhjusel. Täpselt kümme aastat tagasi, 1998. aastal kureerisin koos toonase Kunstihoone intendandi Anu Liivakuga Eesti Vabariigi 80. aastapäevale pühendatud näitust “Valiku vabadus”¹. Sellest jäi õhku mõningaid probleeme, arusaamatusi, skandaale, mida nüüd, kümme aastat hiljem, muidugi enam keegi ei mäleta, aga ma ise mäletan. Ja see tundus olevat piisav põhjus väljakutse vastuvõtmiseks. Vahepeal on riik väljunud beebi- ja võib-olla isegi puberteediaeast, ja inimesed, kes siin riigis elavad, saanud ehk küpsemaks ja see kõik on toonud kaasa uue olukorra.

Veelkord vastuoludest

Aastanäituse formaat tekitab radikaalsemates kriitikutes jätkuvalt küsimusi. Ühelt poolt on kriitikute ja kunstnike eliit ära hellitatud rangelt kontseptuaalsete kuraatorinäitustega ning selle taustal ei paku korraline aastanäitus pinget. Teiselt poolt on needsamad ranged kuraatorinäitused tekitanud olukorra, kus kõrgustesse pürgival mäetipul on alt ära kadumas lai baas, millele toetuda. Ilma baasita variseb tipp kokku, ütleb füüsikaseadus. Nii et aastanäituse positiivne roll võiks olla laia baasi toetamises.

Teine vastuolu. Kunstnikele, kes on kontseptiooninäitustega ära hellitatud, tundub aastanäituse formaat igav ja pingevaba. Ometi on fakt, et laiatarbe meedia sööstab juba avamisel aastanäitust kajastama ja sellest ilmub tavalisest rohkem kajastusi. Tegemist on millegagi, millest laiatarbe meedia ilma pressiteatetagi aru saab.

Kolmas vastuolu. Aastanäituste ajalugu on viimase 20 aasta jooksul läbi teinud keeruka protsessi. Nõukogude ajal (kuni 1980. aastate lõpuni) oli rutiin korraldada žürii ja tsensuuriga üleüldisi kevad- ja sügisnäitusi. Eesti Vabariigi ajal 1990. aastatel see süsteem varises ning asemele tulid heldelt finantseeritud ja kitsalt selekteeritud Sorosi² aastanäitused. Ent toonase range kuraatorisõela läbis valdavalt noor põlvkond kunstnikke ning kaasaegsel tehnoloogial põhinev kunst. Nii kadus kunstnike seast põlvkondlik järjepidevus ning kaasaegsel kunstil publik.

Sorosi-järgsed kunstnike liidu aastanäitused on kompromislik sümbioos 1980. aastate nõukogude perioodi ja 1990. aastate Sorosi perioodi aastanäitustest – süsteem, millest siinse teksti alguses juba kirjutasin. Too sümbioos tähendab muuhulgas seda, et kuraatoril ei ole kunstnikele pakkuda uuteks töödeks Sorosi finantse, ometi tahaks samuti välja panna briljantseid keerukaid installatsioone, mis loodud spetsiaalselt selle näituse jaoks. Iga kuraatori unistus on esmaesitleda oma näitusel mõnd tulevast hitt-teost.

Püstitus

Ühesõnaga, lähtusin tellijast ning etteantud püstitusest ja olukorrast, aga samuti iseenda identiteedist ajakirja *kunst.ee* eest vastutajana. Ajakirjas teen pidevalt koostööd külalistoimetajatega, niisiis leidsin, et oleks tore hajutada lõplikult illusioon ühe isiku “võimust” ning tuua ka näitusele külaliskuraatorid. Kõige alguses kujunes selleks kunstnik Liina Siib, kelle video “Vabaduse väljak” andis näitusele pealkirja. Hiljem sai Tartu noorte maalijate eksponeerimiseks näituseruumidest väikese osa Jaan Elken. Ja väikese osa feminsimi ning soolisust käsitlevaks projektiks Kunstihoone kuraator Reet Varblane. Kokkuvõttes ajas aastanäitusel igauks oma rida. Iga kunstik, iga kuraator ja iga töö ajas oma asja. Väljapandud kunst oli kohati sõltumatu ka kunstniku enda kavatsusest. Näituse ruumiprogrammis ajas ka iga ruum koos mõttelise alapeal-kirjaga oma asja. Mõneti kajastas näitus meie ühiskonna vähest sidusust, mille üle sotsioloogid kurdavad. Teisalt täitis aastanäitus rolli ühiskondliku sidususe suurendamisel, koondades ühe katuse alla palju erinevaid isiksusi erinevatest põlvkondadest ja soodustades näituse avamisel tekkivat põlvkondade vahelist suhtlust. Näituse külastatavus oli keskmisest kõrgem, ruumid olid pidevalt külastajaid täis, mis meie kunstinäitustel ei ole tavaline vaatepilt.

Vabaduse väljak

Kuna näitusest endast olen ülevaate ja probleemide tutvustamise korras juba kirjutanud³,

rääkigem selgeks näituse pealkiri ning selle seos põletavate päevaprobleemidega. 2008. aastal tähistatakse Eesti Vabariigi 90. juubelit – protsess on määratud kestma läbi aasta, jaanuarist detsembrini. Riik on nüüd enesekindlam kui 1998. aastal, mil tähistati Eesti Vabariigi 80. sünnipäeva. Vahepealse kümne aasta sisse jäi seniolematu majandustõus, mille tekitas kunstlikult pangandus ja kinnisvarabuuum ning mille negatiivsed ja positiivsed mõjud ulatusid kunstimaailmagi. Parima metafoori Eesti riigile esitab minu arvates Kalev Mark Kostabi 1994. aastast pärinev joonistus “Vikerkaare konstrueerimine”. Võttes ühe lüli pildist välja, variseb kõik koost, nagu Salvador Dalí unenäos. Igatahes on tänava riigi 90. aastapäeva pidustuste kulminatsiooniks planeeritud Vabadussõja Võidusamba pidulik avamine Vabaduse väljakul – esindusväljakul, poliitiliselt ja ajalooliselt laetud kohal. 14. märtsil 2007 kuulutati välja taas uus konkurss, mille viis läbi Kaitseministeeriumi eesotsas akadeemilise taustaga kaitseministri Jaak Aaviksooga. Vahetult pärast pronkssõduri monumendi teisaldamist 2007. aasta aprillis ning sellega seotud vandaalitsemissi Tallinna tänavatel ja rahvusvahelise meedia kõrgendatud tähelepanu otsustati 15. augustil 2007 valida võidukavandiks noorte inseneride Rainer Sternfeldi ja Andri Laidre töö. See kujutas rahvahäletuse tulemusel kavandatud monumentaalset ordenit, mille teostusmaterjaliks valiti hiljem klaas.⁴ Lühidalt – 2008. aastal on Vabaduse väljak massimeedia fookuses, ulatudes isegi rahvusvahelisse meediasse, pea iga päev ilmub teravat kriitikat, analüüsi, kirglikke kaitsekõnesid siit- ja sealtpoolt rindejoont. Suhtumises monumenti puudub kunstnike vahel konsensus. Ühed on masenduses, teised kiidavad heaks.⁵ Kui Liina Siib lõpetas 2008. aastal video „Vabaduse väljak“ montaaži, mille kaadrid ta oli filminud 2007. aastal oma Vabaduse väljaku äärsel ateljee aknast sarnaselt Adamson-Ericu maalimismeetodile 1930. aastatel, jäid kaadrisse vastakad tseenid. Ühelt poolt poliitiliselt ärevad aprillisündmused, mil õhk täis ähvardusi ning jõustruktuurid väänamas inimeste käsi, ning teiselt poolt sealsamas mõni kuu hiljem toimuv muretu kommertsralli. Hämmastav, kui lühike on tänapäeval inimeste mälu, pronksmeest ei oleks enam nagu olemaski, kui Moskva seda Eestile siiaamaani agressiivselt meelde ei tuletaks. Käesoleva teksti kirjutamise hetkel on Vabaduse väljak lahti kaevatud ning päevalgele tuleb üha uusi arheoloogilisi leide. Kaitseminister Aaviksoo kirjutab aga riiklikult prioriteetsest ettevõtmisest, et Vabadussõja Võidusamba valmimine lükkub järgmisesse aastasse.⁶ Veel saame teada, et samba maine parandamiseks on riigi raha eest palgatud

suhtekorraldusfirma.⁷ Ühesõnaga, näituse pealkiri “Vabaduse väljak” püüdis mõneti provotseerida kunstnikke esitama mingigi seisukoht toimuva kohta. On ilmselge, et niivõrd kompleksse ja interdistsiplinaarse probleemi juures ei saa esineda liiga ühekülgsete hinnangutega. Ent tulemus? Näitusele planeeritud Juta Kivimäe arhiiviuurimusel baseeruv Tõnu Virve dokumentaalfilm “Monument” (Freyja Film, 2008) valmis alles pärast näituse lõppu. Seega piirdus Vabaduse väljaku teema analüütiline osa Andres Kure kogutud artiklitega Vabaduse väljaku linnaehituslikest probleemidest. Ning monumentalist Jaak Soansi iroonilise taiesega, mis kujutas põrandal horisontaalselt lebavat mittetöötavat pendlit. Tuli välja, et kõige meelsamini suhestub kunstnik Vabaduse väljakuga ikka oma isikliku, Vabaduse väljaku äärsel ateljee akna kaudu. Nii ei saanudki vaataja näituse põhjal eriti teada, mis toimub kunstnike peas ja hinges seoses monumentidega. Ja samas. Niipea, kui näitus läbi, tuli Tanja Muravskaja hoopis Hobusepea galeriis välja kommentaariga Vabaduse väljakule (põrandal kaks kildude kuhja – paas ja klaas) ning Marge Monko fotokommentaari “Vabaduse väljaku” näitusele.⁸ Ja mais 2008 esitas Raoul Kurvitz Hobusepea galeriis apokalüptilise maalide seeria “Samba sõdade aegu”. Suvel 2008 nimetasid Maarin Ektermann ja Margus Tamm oma noortekunsti ettevõtmise “Artishoki aastanäituseks”. Seega võiks suurel Eesti Kunstnike Liidu aastanäitusel olla veel üks tore funktsioon – kehastada vankumatut traditsiooni või institutsionaalset kaanonit, mida hea hiljem ümber töödelda.

Monumendid

Vestluses Kristina Normaniga tõusis üles küsimus, kas ei oleks võinud esitada kunstnikele üleskutset joonistada monumente, et aastanäitus kujunekski monumendi ja Vabaduse väljaku temaatiliseks näituseks. Vastus – monumentide joonistamise mõte on kümme aastat vana, püüdsime täpselt sedasama teha 1998. aastal Kunstihoones „Valiku vabaduse” näitusel (vt kataloogi). Üldiselt kukkus asi läbi, kuid negatiivne tulemus on ka tulemus. Väidetavalt pidavat meie kunstnikud ootama rahalist tellimust päris monumendile ega ole huvitatud energia raiskamisest mängumonumentide joonistamisele. Pealegi püüdis Maarjamäe lossis asuv Eesti Ajaloomuuseum panna skulptuuritundengeid 2008. aasta suvel mõtestama Eesti ajalugu monumendi keeles. Tulemus tervikuna ei olnud ühtlane. Edaspidi monumentide teema kindlasti jätkub. Aga pigem Kristina Normani videotest ning dokumentalistide filmides, samuti massimeedia kajastustes ja välispoliitilistes uudistes.

Näitusest endast

Nii sai näitus lõpuks sellise näo, nagu ta “rohujuuretasandil” kujunes. Osa näitusest sai valgete seintega (“teadvus”) ja osa mustade seintega (“alateadvus”). Valge esindas selles kontekstis hoone või riigi fassaadi, millisenä me tahame asju näha ja millisenä neid avalikkuses esitatakse. Must esindas fassaadi taga toimuvat, kus asjad ei ole enam ilusad. Seal esitati küsimusi, millele raske vastata, ning fakte, mis tekitavad valu.

Väike ekskursioon saalide kaupa

I saal (valge). Inessa Josing kujundas Kunstihoone suurde saali neli sammast ja läikiva valge seinä. Sinna sai koondatud tööd, milles kunstnikud andsid noorele riigile au. Klassik Raul Meel lõi spetsiaalselt sellele näitusele töö, mis suhestus 1998. aastal toimunud meediaskandaaliga. Kui 1998. aastal väärtõlgendati tema lippude tööd, siis nüüd ütles klassik: “Tahan väärilisemalt kohata väärikamat Eesti Vabariiki”. Lola Liivat on oma abstraktsetes maalides võidelnud (Eesti ja isikliku) vabaduse eest juba alates 1950. aastatest, nii eksponeeris ta maali, milles sini-must-valge kombinatsioon esitas abstraktset tänu selle eest, et Eesti Vabariik üldse eksisteerib. Siim-Tanel Annus maal is poolleldi dokumentaalse ja poolleldi abstraktse pannoo viitega Eesti riigi manifestile. Meie riigi alusdokument avastati alles värskest arhiivist! Signe Kivi glamurne kleit viitas kunstniku ja poliitiku disainitud seeriale kleitidest, mida ta on kandnud 24. veebruari Eesti presidendi vastuvõttudel.⁹ 24. veebruar on korräga riigi ja tema enda sünnipäev. Kleidile sekundeeris Krista Leesi vaimukas vaip-mark. Eve Kask tegi töö oma eesnimest.¹⁰ Isa pani 1958. aastal tütrele nimeks Eve, kodeerides sellesse päraStalini-aegset küüditamist unistuse iseseisvast Eesti Vabariigist (E-Ve). Eve ise sai kõigest teada juhuslikult – lugedes üht isa kirja 1990. aastast. Kui Eve Kask klaaris arveid isikliku ja perekondliku ja poliitilise ajalooä, siis Jaan Elken noore iseendäga 1980. aastatest, astudes dialoogi oma toona maalimata jäänud maaliga. Rauno Thomas Mossi maal esitas äga noorima põlvkonna kommentaari Eesti riigile, mis oli ühtaegu komplimentaarne ja kõhklev.¹¹ Maal sai eksponeeritud kohal, kus nõukogude ajal oli tavaks välja panna Lenini portree ja lilled. II saal (valge) – Vabaduse väljak. Näitusele andis niisiis nime Liina Siibi video “Vabaduse väljak”. See oli eksponeeritud kui aken väljakule. Kä Adamson-Ericu maalid 1930. aastatest olid kui aken Vabaduse väljakule. Vaade väljakule muundus vastavalt sellele, kas vaadata läbi Adamson-Ericu või Liina Siibi kunsti filtri. III saal – Tartu noored maalijad. Töödevaliku tegi nende õpetäja Jaan Elken, kes ühtlasi julgustas

noori kunstnikke olema aktiivsed ja esinema näitustel.

IV saal – kehalisus. Töödevaliku tegi Reet Varblane, kes on kunstiteadlasena uurinud noorte naiskunstnike enesetunnetust kaasaegses kunstis, äga ka kunstiajaloo.

V saal – kinnisvara. Siin oli peamiseks tööks Anu Juuraku – Marko Mäetamme kriitiline “Veritsevad majad”, Mäetamme varasema maaliseeria edasiarendus. Anu Juurak lisas seeriale dokumentaalse nüansi seoses sundüürnike probleemiga. Paljud enne II Maailmasõda ehitatud majade elanikud olid sunnitud 1990. aastatel, kapitalismi saabudes oma kodudest välja kolima, sest majadele tekkis nõukogude riigi kui omaniku asemele uus, eraisikust omanik. Erastamine on Eestis kaasa toonud traagilisi peretraumasid, mis maetud sügavale iseendasse ja millest avalik massimeedia ning poliitika vaikib. Samas on kinnisvarabuüm kloppinud kunstlikult üles riigi majanduskasvu ja edulugu.

VI saal – alateadvus. Peeter Maria Laurits ja Maarit Murka esitasid siin ideoloogilisi küsimusi märksõna “fašism” kohta. Mida selle märksõnaga tähistatakse ja kes tähistab? Kuidas seda märksõna ja ideoloogiat reaalselt kasutatakse ning kelle huvides? Kas ja kui palju vastab märksõna tegeliku elu tendentsidele? Kas selle märksõnaga seonduv imagoloogia ja ideoloogia on avalikkusele “nähtamatu” või “läbipaistev”? Või on üksnes kunstnikud ja intellektuaalid need, kes oskavad lugeda selle märksõna tähendust ja tõsidust kaasaegses poliitilises retoorikas?

Infotankistide installatsioon äitas äga igal näitusekõlastajal konstrueerida perekonda. Teatavasti on perekond kui institutsioon kaasaegses Eestis lagunemas ning selle tagajärgedest ei saada esialgu võib-olla aru. Pikemas perspektiivis lagundab see tendents sotsiaalset sidusust veelgi. Tanja Muravskaja pani punkti vabaduse teemale – tema väike päikesejänku, kättesaamatu valguskild, mis tuttav meile kõigile lapsepõlvest, hüples üle seinte ja tööde ning väitis, et vabadus tähendab teatud paradiislikku sõltumatut seisundit, mida on kerge lämmatada.

Uued kolm klassikut

Näitusel oli vitriinis eksponeeritud kolm raamatut. Kui Nõukogude ajal pidime kummardama kolme klassikut – Marxi, Engelsit ja Leninit – kelle ideedel riik püsis, siis kes võiks olla need kolm, kelle ideedel püsib Eesti Vabariik? Irooniaga öeldes ja naljaga pooleks võiks täiesti tõsise näoga vastata – Milton Friedman, Karl Popper ja George Soros. Miks nii?

Ajalooäriduseä eesti poliitik Mart Laar pälvis 2006. a USA-s Friedmani preemia, sest 1990.

aastatel viis ta noorima ja ilmselt radikaalseima peaministrina postkommunistlikus Eestis järjekindlalt ellu Margaret Thatcheri ja Milton Friedmani poliitikat. Ilmselt mõjus talle noore poliitikuna maagiliselt sõna “vabadus” Friedmani teoste pealkirjas. Ja nagu ta ise on tunnistanud, oli Friedman ainus majandusteoreetik, keda ta oli lugenud. Toona jäi aga esitamata ideoloogiline küsimus: kelle vabadust esindab Friedman? Tema “vabadus” on tugevamate vabadus, ja nendeks tugevamateks on kaasajal rahvusvahelised korporatsioonid, ärid, parempoolsed parteid. Selliselt konstrueeritud vabaduses me nüüd siis elamegi.

George Soros asutas 1990. aastatel postkommunistlikes Ida-Euroopa riikides avatud ühiskonna fondide ja kaasaegse kunsti keskuste keti. Sorosi ideed baseerusid omakorda tema õpetaja Karl Popperi avatud ühiskonna teoorial. Niisiis oli Soros praktik, kes viis ellu Popperi filosoofiat, sarnaselt Leninile kui revolutsiooni praktikule, kes viis ellu Marxi ja Engelsi filosoofiat. Mõistagi on kõigi kolme, nii Friedmani, Popperi kui Sorosi raamatuid tõlgitud ka eesti keelde.

Tagasiside

Ning lõpuks dokumenteerigem kunstnike liidu aastanäituse “Vabaduse väljak” meediakajastusi.

I tutvustused:

Raadiokajastused: Eesti Raadio, Klassikaraadio (raadiosaade kunst.er)

Telekajastused: ETV (saade “OP!”), kultuuriuudised) Eesti Päevaleht, 26. veebr 2008 ja 1. märts 2008 kunst.ee, nr 1, 2008

Postimees, 26. veebr 2008

Fotod näituse avamiselt ning Urve Küttneri tööde reprod: Eesti Ekspress, 6. märts 2008

Pilt-uudis: Linnaleht, nr 29, 21. veebr 2008

II artiklid:

Anu Aaremäe. Vabaduse väljak Vabaduse väljakul. – Postimees, 1. märts 2008

Ants Juske. Vabaduse valikutest jõuti Vabaduse väljakuni. – Eesti Päevaleht, 5. märts 2008

Ragne Nukk. Vabaduse väljak Kunstihoones. – Äripäev, 7. märts 2008

Mari Laaniste. Asjade seis. – Eesti Ekspress, 6. märts 2008

Heie Treier. Aastanäitus „Vabaduse väljak“. Institutsionaalse vahetalaga. – Vikerkaar, nr 3, 2008

Michael Haagensen. Freedom for what, freedom from what? Annual Artists' Association exhibition at the Tallinn Art Hall. – Life in Estonia, 2008

Sirli Kont. Õpilaste kehv kontakt nüüdiskunstiga. Eesti Kunstnike Liidu aastanäitus ja õpilasprogrammid. – Sirp, 11. aprill 2008

¹ Kataloog eesti ja inglise keeles: Valiku vabadus. Koostanud Anu Liivak ja Heie Treier. Kunstihoone, Tallinn, 1998.

² Sorosi Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus. – Toim.

³ Heie Treier. Aastanäitus “Vabaduse väljak”. Institutsionaalse vahetalaga. – Vikerkaar, 2008, nr 3.

⁴ Vabadussõja Võidusamba konkursi faktoloogiat vt kunst.ee 2008, nr 2, lk 20–26. Tallinna ja Riia samaaegselt toimunud monumendikonkursi komparatiivse tabeli koostas Leelo Reispass.

⁵ Vabadussõja Võidusamba kavandi üheks keskmaks eestkõnelejaks televisioonis ja massimeedias on kunstnikest olnud Jüri Arrak.

⁶ Jaak Aaviksoo: Vabaduse mõistmise sambast. – Postimees, 22. juuli 2008.

⁷ Tõnu Lilleorg. Vabadussamba rajajad palkasid suhte- korraldaja, kelle teenistust hoitakse kiivalt saladuses. – SL Õhtuleht, 22. juuli 2008.

⁸ Marge Monko ja Tanja Muravskaja ühisnäitus Hobusepea galeriis, Tallinnas 09.04.-21.04.2008. Marge Monko teose “ÜKT (Ühiskondlik kasulik töö)” ettevalmistamise eesmärgil korraldatud aktsioon Tallinna Kunstihoones ei lähtunud Kunstihoones eksponeeritud Kunstnike Liidu aastanäitusest, vaid vajadusest juhtida tähelepanu kunstnike ja nende töö jätkuvalle marginaalsusele Eestis. – Toim.

⁹ Vt Signe Kivi kleitide foto: kunst.ee nr 1, 2007 sisekaanel.

¹⁰ Eve Kase töö oli tellitud spetsiaalselt “Vabaduse väljaku” näitusele. Vt kunst.ee nr 1, 2008, lk 8–9.

¹¹ Vt kunst.ee nr 1, 2008, lk 10.

Letter of explanation for **Vabaduse Square** **[Freedom Square]** – the annual exhibition of Estonian Artists' Association

Heie Treier

Similarly to previous years, Estonian Artists' Association held the annual exhibition for its members in Tallinn Art Hall. However, the statement of the exhibition encodes a certain contradiction – on the one hand, the format of annual exhibitions should be as democratic as possible, open for all artists (there are nearly 1000 members in Estonian Artists' Association). On the other hand, the exhibition is conducted by the curator who must come up with the theme and the system in order to concentrate the eclectic collection of selected artwork. It is already known that the curator has been given a certain “power”, however, it is not the curator who selects the work – instead, the work selects the curator.

Jaan Elken, the president of Estonian Artists' Association, invited me as the curator for this year's exhibition, even if he was very well aware of the fact that since 2000 I have not identified myself as a curator but as a writer, researcher, historian, critic, lecturer, and editor of art magazine *kunst.ee*. I accepted his offer for specific reasons. Exactly ten years ago I co-curated *Freedom of choice*¹, the exhibition for the 80th anniversary of the Republic of Estonia, with Anu Liivak, the intendant of Tallinn Art Hall of that time. This exhibition left behind several problems, misunderstandings, (media) scandals that still present a challenging subject.

Once more on contradictions

Speaking about the format of the annual exhibition, the artist elite has been “spoiled” with strictly conceptual curator exhibitions so that the format gives no challenge. On the other hand, the format has created the situation where the lofty peak has no foundation to rely on. Simple laws of physics say that without the foundation the peak will fall down. Thus, the role of the annual exhibition could be providing the very foundation.

The format seems to be boring and effortless for the artist elite. Yet, another contradiction lies in the fact that the annual exhibition was extremely successfully reflected by mass media – therefore, we are dealing with something that media understands without even reading the press release.

There is also the third contradiction. Last twenty years in the history of annual exhibitions have gone through a complicated process. There was a routine of organising general spring and autumn exhibitions at the Soviet times (until the end of 1980s). The system collapsed with the establishment of Estonian Republic in 1990s and was replaced by the annual exhibitions that were generously financed by Soros². Curator's requirements were tough, answered by the generation of young artists and contemporary technological art. Annual exhibitions of the present decade can be viewed as a compromising symbiosis of both the Soviet and Soros periods, meaning also that the curator cannot offer sufficient finances for creating artwork, yet wishing to exhibit brilliant and complicated installations. It is every curator's dream to introduce some new star artwork in the art world.

Statement

As a curator of the annual exhibition, I relied upon the contractor and the given statement as well as my editorship of an art magazine (*kunst.ee*). While frequently co-operating with guest editors, I realized how good it would be to break the illusions about “power” and involve guest curators. The first one invited was artist Liina Siib whose video *Vabaduse Square [Freedom Square]* inspired to name the exhibition the same way. Jaan Elken got a small space for exhibiting his students' work from the University of Tartu. Reet Varblane, curator of Tallinn Art Hall, got her space in order to continue her project on gender.

Shortly speaking, artists, curators and their work act on their own at the annual exhibition. Some works exhibited act independently from their authors' intentions. Even the different rooms of the exhibition space function separately under different subtitles. *Vabaduse Square* reflects the weak coherence in our society. However, the exhibition is simultaneously promoting social coherence as the exhibition involves personalities from different generations under the same roof. They arrive to the opening with their friends and family which creates the moment of communication. The number of visitors was higher than usual – the halls were constantly full of people which is not usually the case in our galleries.

Vabaduse Square [Freedom Square]

Since the exhibition itself has already been reviewed and its problems discussed³, let's talk about the title and its relation to current issues. The Republic of Estonia celebrates its 90th anniversary in 2008 – the process lasts for the whole year, from

January till December. Estonian state is far more confident than back in 1998. Banking and real estate boom has artificially created the enormous economic growth during the last decade, this also influencing art world both in positive and negative ways. In my opinion, Kalev Mark Kostabi presents the best metaphor to the Republic of Estonia with his drawing “Constructing the Rainbow” (1994). When removing one chain, everything will collapse, just like Salvador Dalí’s dream.

The climax of the anniversary is supposed to be the festive opening of the Statue of Victory of Estonian War of Independence in Vabaduse [Freedom] Square – the politically and historically charged main square in Tallinn. It was not the first time when the statue competition was announced on March 14, 2007 – this time by Jaak Aaviksoo, the Minister of Defence with academic background. Estonia was still in international spotlight due to the events of April 2007 (moving of the statue of Bronze Soldier and the following marauding in the streets of Tallinn). On August 15, 2007, the winners were selected – young engineers Rainer Sternfeld and Andri Laidre – whose work was a monumental glass order designed as a result of poll⁴. In 2008, Vabaduse Square is in the focus of mass media that publishes sharp criticism, analyses and passionate defence speeches almost every day. Public discussion lacks consensus between artists – some are depressed, others are applauding.

Liina Siib’s video *Vabaduse Square* (2008) includes controversial footage taken through her studio windows (similarly to Adamson-Eric’s painting method from 1930s) in Tallinn Art Hall, Vabaduse Square in 2007. She takes the politically alarming events of April 2007, with the atmosphere full of threats and power games; and adds completely careless commercial rally that takes place in the same square a few months later. Amazing how quickly people forget – if Moscow stopped its aggressive reminders about the event, the existence of Bronze Soldier would be completely forgotten in Tallinn.

While writing this text, Vabaduse Square is being under construction and numerous archeological finds are being unearthed. The Minister of Defence is talking about the priorities of the state – the completion of the statue will be postponed to the next year⁵. We are also studying that the state has hired a PR company in order to improve the statue’s reputation⁶. The title *Vabaduse Square* partly aimed at provoking the participating artists to present their statements about the event. The result, however, is doubtful.

Documentary *Monument* (director Tõnu Virve,

Freyja Film, 2008) that was based on the archival research by Juta Kivimäe was finished later than planned so it did not make it to the exhibition. Thus, the analytical part of the subject was limited to the selected articles on the construction problems of Vabaduse Square by Andres Kurg. Monumentalist Jaak Soans introduced his ironic sculpture – a pendulum horizontally lying on the floor. It turned out that most artists associated themselves with Vabaduse Square through their studios, located in Vabaduse Square 6, Tallinn, and not with monuments. Therefore, the viewers never found out what the artists actually thought and felt about the subject. However, soon after the annual exhibition was closed, young artists Tanja Muravskaja and Marge Monko presented the subject of Vabaduse Square at their co-exhibition in Hobusepea gallery (photographic art, broken limestone and glass on the floor)⁷. In summer 2008, Maarin Ektermann and Margus Tamm called their young art event *The annual exhibition of Artishok*. Thus, the annual exhibition of Estonian Artists’ Association could serve another function – to embody a steady tradition or an institutional canon open for transformations by young artists.

Monuments

From the discussion with Kristina Norman arose the question whether the artists should have had the call for drawing monuments, so that the annual exhibition would have become centered around monuments and Vabaduse Square. The answer – it was already ten years ago when the same idea came up in connection with the exhibition *Freedom of Choice* in 1998 (see the catalogue). Back then, the idea turned out unsuccessful (as even the negative result can be considered a result). Artists are expecting to produce commission work for completing the real monument and not interested in wasting their energy for drawing toy monuments. What’s more – Estonian History Museum’s attempt was to make sculpture students discuss Estonian history through the language of monuments – the results being quite uneven. The subject of monuments will certainly continue – even if only in Kristina Norman’s videos and documentalists’ work, as well as in mass media and foreign news.

About the exhibition itself

The exhibition finally developed into the result that was initially planned at the grassroots level. Part of it was designed with white walls (with the subtitle “conscience”) and another part with black walls (“subconsciousness”). White represents the façade of a building or a state in the way we desire

to see things and in the way they are actually shown in public. Black represents here the backstage where things are not so pretty – with difficult questions asked and painful facts given.

A little tour in exhibition halls

The first (white) hall was designed with four columns and a glossy white wall by Inessa Josing. Participating artists paid honor to our young republic. Raul Meel, the respected Modernist artist, created a special piece referring to the media scandal of 1998 that was born around his artwork on flags. Now Raul Meel states: “I want in a more dignified manner to meet a more dignified Republic of Estonia”. Lola Liivat with her abstract paintings has fought for both Estonian and her private freedom since 1950s – this time she exhibited her painting where the combination of blue-black-white presented abstract gratitude for the fact that the Republic of Estonia existed after all. Siim-Tanel Annus painted a partly documentary and partly abstract piece referring to the manifesto of the Republic of Estonia that was only recently found in archives. Signe Kivi’s glamorous dress referred to the series of dresses that she designed for President’s receptions on the anniversary of the Republic of Estonia (February 24).⁸ February 24 is the birthday both for the Republic of Estonia and Signe Kivi. Similar work, a wittily made carpet-stamp was exhibited by Krista Leesi. Eve Kask was inspired by a story about her first name while creating her piece.⁹ Kask’s father encoded his dream about the independent Republic of Estonia into the three letters (EV = Eesti Vabariik = the Republic of Estonia) of her daughter’s first name Eve. The artist found out about the fact by chance, while reading one of the letters written by his father in 1990. While Eve Kask was settling old scores with her private, family, and political history, Jaan Elken did the same with his young self from 1980s, entering into dialogue with his undone painting. The youngest comment was addressed to the Republic of Estonia by Rauno Thomas Moss, representing the generation of young artists. His painting was simultaneously complimentary and hesitating, being exhibited in the space where Lenin’s portrait and flowers used to be at Soviet times.¹⁰

The second (white) hall – Vabaduse Square. As mentioned earlier, the exhibition was named after Liina Siib’s video *Vabaduse Square* that displayed a window overlooking the square. Adamson-Eric’s paintings from 1930s introduce the same method and motif. The view to the square depended on the way one looked – either through the prism of Adamson-Eric’s or Liina Siib’s artwork.

The third hall included the works by Tartu young

painters, selected by their professor Jaan Elken who has always encouraged young artists to be active in taking part in exhibiting activities.

The fourth hall presented the subject of corporeality, the works selected by art historian Reet Varblane who has studied the self-cognition of young female artists both in contemporary art and in art history.

The fifth hall introduced the subject of real estate, the central work being *Bleeding houses* by Anu Juurak and Marko Mäetamm, based on Mäetamm’s earlier work. Juurak has added a documentary nuance to the series – the issue of compulsory tenancy. Many of those who resided in houses built before WWII were made to move out from their homes in 1990s due to the Privatisation Act. This brought along lots of tragic in families and left painful memories that mass media and politicians have not discussed about. At the same time, the real estate boom has artificially boosted economic growth of the country.

The sixth hall represented the subject of subconsciousness. Peeter Maria Laurits and Maarit Murka posed ideological questions about the keyword “fascism”: What does this word stand for? Whom does the ideology serve and how is it applied in reality? How does it correspond to the tendencies of real life? Is the imagology and ideology of the keyword “transparent” or “visible” for public? Is it only artists and intellectuals who can read the meaning and validity of the keyword in contemporary political rhetorics?

The installation by *Infotankistid* helped every visitor to construct his or her family. Family as an institution in contemporary Estonia is about to fall apart, and the results are not yet fully perceived. In a longer perspective this tendency keeps dismantling the social coherence. Tanja Muravskaja brushed up the subject of freedom with her piece – the rays of sunlight jumping over the walls and art. Muravskaja’s image of childhood depicted freedom, a state of paradise-like independency that is very easy to suffocate.

Three new classics

Three books were being displayed at the exhibition. While at the Soviet time three classics – Marx, Engels and Lenin – had to be worshipped, then who would be the new three ones to be worshipped today, whose ideas would be the foundation for the Republic of Estonia? Ironically and half-jokingly speaking, the answer would be – Milton Friedman, Karl Popper and George Soros. Why so?

Estonian politician and historian Mart Laar was awarded Friedman Prize in USA in 2006 for being the youngest and probably most radical Prime

Minister in 1990s to apply the political views of Margaret Thatcher and Milton Friedman in Estonian politics. As a young politician, Laar was certainly influenced by the magical word “freedom” in Friedman’s publications. According to Laar, Friedman was the only economic theorist whose works he had studied. It remained open whose freedom Friedman represented – his “freedom” belongs to the stronger, for example international corporations, businesses, right-wing parties that have constructed the freedom we are living today. George Soros introduced his open society in post-communist Eastern European countries in 1990s with establishing the chains of open society foundations and centres for contemporary arts. His ideas were based on his teacher Karl Popper’s theory of open society. Thus, Soros was a practician applying Popper’s philosophy. So did Lenin, the practician of revolution, who applied philosophy by Marx and Engels. Friedman’s, Popper’s and Soros’s works have been translated into Estonian.

Feedback in media

I Reviews:

Radio reviews: Eesti Raadio, Klassikaraadio (radio programme of *kunst.er*)

Television: ETV (Estonian Television) (cultural programme *OP!*, cultural news)

Daily *Eesti Päevaleht*, February 26, 2008; March 1, 2008

Journal *kunst.ee*, No 1, 2008

Daily *Postimees*, February 26, 2008

Photographs from the opening; repros of Urve Küttner’s work: weekly *Eesti Ekspress*, March 6, 2008

Picture news: weekly *Linnaleht*, No 29, February 21, 2008

II Articles:

Anu Aaremäe. Vabaduse väljak Vabaduse väljakul. – *Postimees*, March 1, 2008. (daily)

Ants Juske. Vabaduse valikutest jõuti Vabaduse väljakuni. – *Eesti Päevaleht*, March 5, 2008. (daily)

Ragne Nukk. Vabaduse väljak Kunstihoones. – *Äripäev*, March 7, 2008. (daily)

Mari Laaniste. Asjade seis. – *Eesti Ekspress*, March 6, 2008. (weekly)

Heie Treier. Aastanäitus “Vabaduse väljak”. Instituutsionaalse vahepalaga. – *Vikerkaar*, No 3, 2008. (cultural journal, monthly)

Michael Haagensen. Freedom for what, freedom from what? Annual Artists’ Association exhibition at Tallinn Art Hall. – *Life in Estonia*, 2008

Sirli Kont. Õpilaste kehv kontakt nüüdiskunstiga. Eesti Kunstnike Liidu aastanäitus ja õpilasprogramm. – *Sirp*, April 11, 2008. (cultural weekly)

¹ Catalogue in Estonian and English: Valiku vabadus / Freedom of Choice. Edited by Anu Liivak and Heie Treier. Tallinn Art Hall, Tallinn, 1998.

² Soros Centre for Contemporary Arts, Estonia. – Ed.

³ Heie Treier. Aastanäitus „Vabaduse väljak“. Instituutsionaalse vahepalaga – *Vikerkaar*, 2008, No 3.

⁴ About the facts of the competition for the Statue of Liberty of the Estonian War of Independence see *kunst.ee* 2008, No 2, pp 20-26. The comparative table about the competition simultaneously held in Tallinn and Riga compiled by Leelo Reispas.

⁵ Jaak Aaviksoo. Vabaduse mõistmise sambast. – *Postimees*, July 22, 2008. (daily)

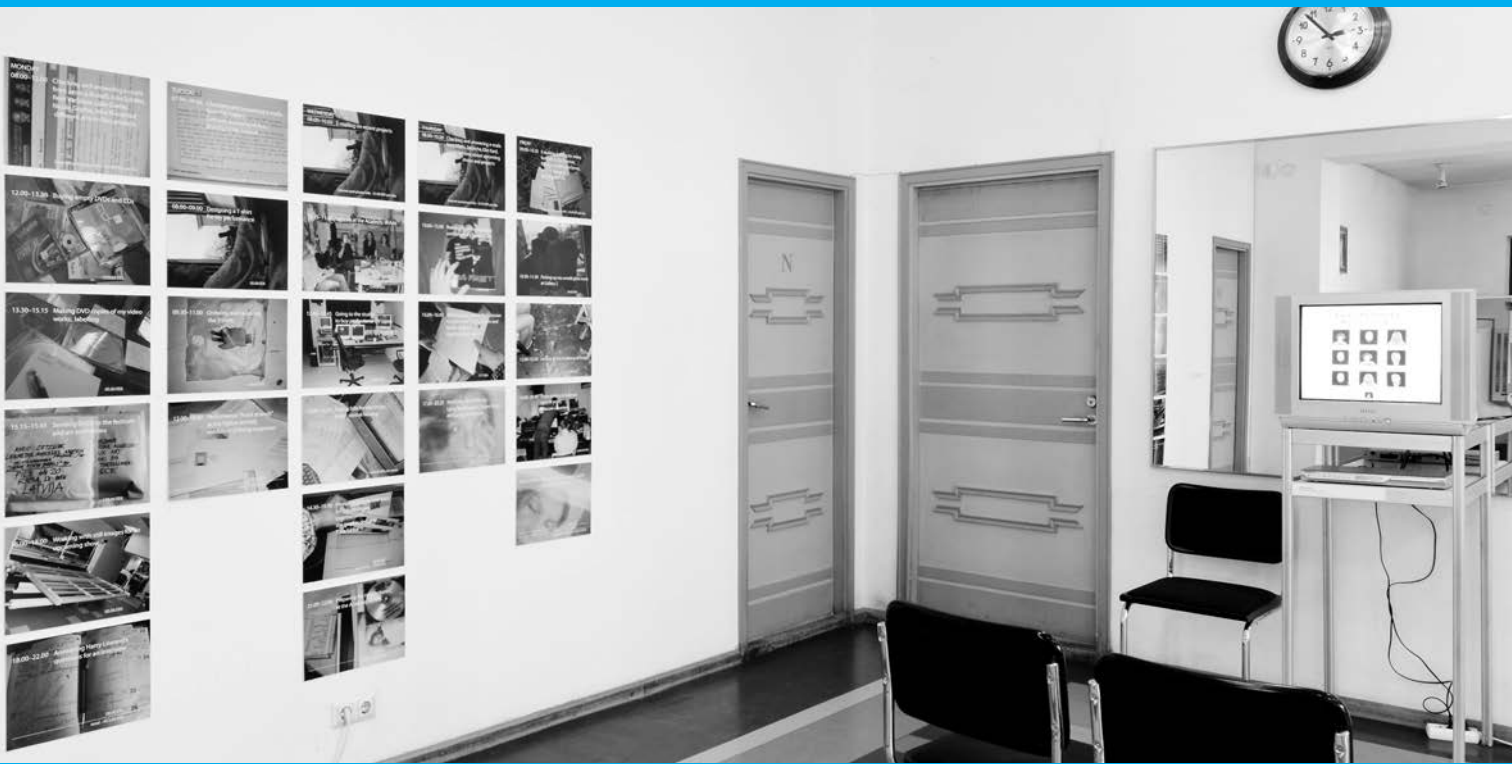
⁶ Tõnu Lilleorg. Vabadussamba rajajad palkasid suhtekorraldaja, kelle teenistust hoitakse kiivalt saladuses. – *SLÕhruleht*, July 22, 2008. (daily)

⁷ Marge Monko’s and Tanja Muravskaja’s co-exhibition in Hobusepea gallery, Tallinn, April 9-21, 2008. The preparatory action for Marge Monko’s work *SOW (Socially Useful Work)* was not inspired by the annual exhibition of Estonian Artists’ Association but the necessity to draw attention to the ongoing marginality of artists and their work in Estonia. – Ed.

⁸ Photograph of Signe Kivi’s dresses see on the inner cover of *kunst.ee* No 1, 2007.

⁹ The piece by Eve Kask was commissioned by *Vabaduse Square* exhibition. See *kunst.ee* No 1, 2008, pp 8-9.

¹⁰ See *kunst.ee* No 1, 2008, p 10.

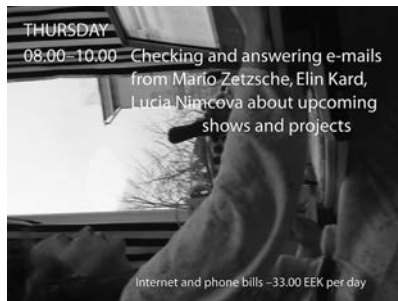
sissejuhatus
introduction

MONDAY

08.00–12.00 Checking and answering e-mails from Jessica Russell, Julia Schäfer, Reet Varblane, Luke Davies, Nicole Grothe, Ivika Kivi about different artistic/film projects

Internet and phone bills –33.00 EEK per day

THURSDAY

08.00–10.00 Checking and answering e-mails from Mario Zetzsche, Elin Kard, Lucia Nimcova about upcoming shows and projects

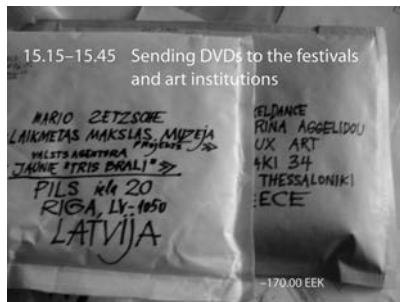
Internet and phone bills –33.00 EEK per day

FRIDAY

08.00–10.30 E-mailing, looking for video festivals in the Internet, filling in application forms, writing synopsis, printing out CVs

Internet and phone bills –33.00 EEK per day

15.15–15.45 Sending DVDs to the festivals and art institutions

–170.00 EEK

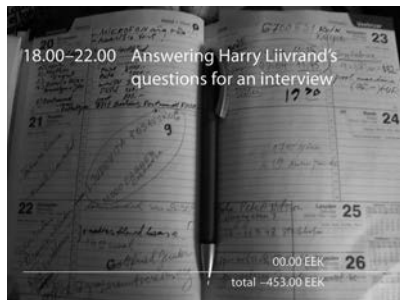
13.00–16.00 Writing applications for Estonian Contemporary Arts Centre and Kultuurkapital. Handing them over

???.?? EEK

12.00–13.30 Lecture at the Academy of Arts

+220.00 EEK

18.00–22.00 Answering Harry Liivrand's questions for an interview

00.00 EEK
total –453.00 EEK

17.00–20.20 Watching short films by Laura Waddington, Carlos Nader and Lucas Moodysson

00.00 EEK
total –161.00 EEK

14.00–20.00 Video editing at Maurum (special price), Betacam cassettes

–2600.00 EEK

20.20–24.00 Thinking that the more I work the poorer I become

00.00 EEK
total –2413.00 EEK
grand total –3685.00 (–236.20 EUR)

kai kaljo 1959

Mida rohkem ma töotan, seda vaesem ma olen
25 fotot (digitrükk) á 36 x 27 cm, 2006

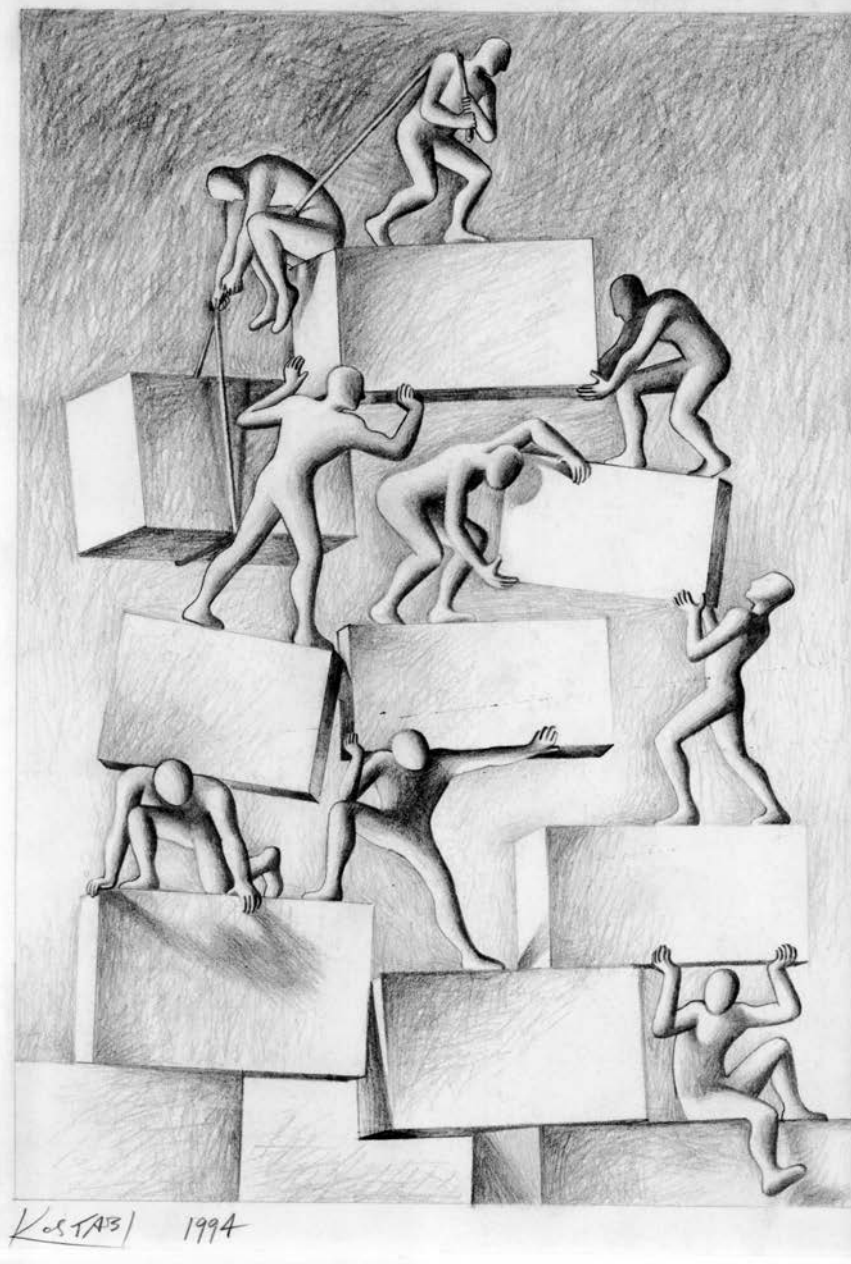
The more I work the poorer I am
25 photographs (digital print) á 36 x 27 cm, 2006

raivo kelomees 1960

Monolood
Kestus 00:10:20
Video, 2008

Mono stories
Duration 00:10:20
Video, 2008

**kalev
mark kostabi 1960**

Vikerkaare konstrueerimine
Joonistus, 1994

Constructing the Rainbow
Drawing, 1994

raul meel 1941

Konkreetsne luuletus “Väärilisemalt / More Dignified & How do you do”
 1 tekstpilt, “Väärilisemalt”, digitrükk matil kilel +5 mm PVC, 115,0 x 243,7 cm
 1 tekstpilt, “More Dignified”, digitrükk matil kilel +5 mm PVC, 115,0 x 243,7 cm
 40 tekstpilti, “How Do You Do”, digitrükk matil kilel +3 mm PVC, á 25,0 x 62,6 cm
 Installatsioon, 2008

Concrete poem “Väärilisemalt / More Dignified & How do you do”
 1 text image, “Väärilisemalt”, digital print on matte plastic, 5 mm PVC, 115,0 x 243,7 cm
 1 text image, “More Dignified”, digital print on matte plastic, 5 mm PVC, 115,0 x 243,7 cm
 40 text images, “How Do You Do”, digital print on matte plastic, 3 mm PVC, á 25,0 x 62,6 cm
 Installation, 2008

Installatsioon “Väärilisemalt / More Dignified & How do you do” on mudel globaliseerivast koolist, mille õpetus on tasakaalustamisel vastavalt nõuetele, mis on üldiselt-avalikult valitsevad ning tuleviku eestlase jaoks arvatavasti kõige elulised, lausa eksistentsiaalsed. Rahvas ihaleb ise väärilisemana kohata väarikamat Eesti Vabariiki. Aimatavalt võib ekspositsiooni teema tunduda Eesti inimesele / eestlasele eriti eksistentsiaalsena, peegeldades Eesti toimimist nii sise- kui ka välispoliitiliselt.

Installation *More Dignified & How do you do* is a model of globalising school that is being adjusted to existing public norms and becoming of existential importance for future Estonians. Citizens are looking forward to meeting more dignified Estonian Republic and becoming more dignified themselves. The subject of the installation reflects both domestic and foreign policy.

marje üksine 1945

Vabaduse valvur I–II
65 x 109 cm
Metsotinto, kuivnõel, 2008

Guard of Freedom I–II
65 x 109 cm
Mezzotint, drypoint, 2008

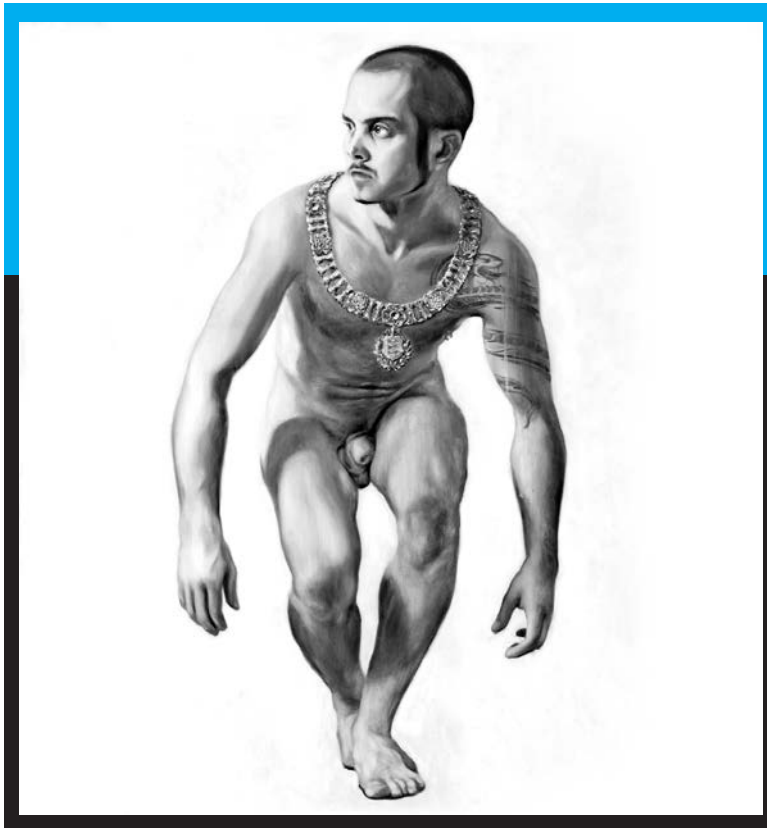

jaan elken 1954

Ruumiinstallatsioon
Ca 8,7 x 5,5 cm
Seinavärv, PVC kile, 2008

Installation
Ca 8,7 x 5,5 cm
Paint, PVC plastic, 2008

rauno thomas moss 1977

Vabaduse taassünd
120 x 110 cm
Õli, lõuend, 2008

Reliberation
120 x 110 cm
Oil on canvas, 2008

Küsimuseks on olemine, mina ja mu kodumaa ning identiteedi ajas muutunud kombinatoorika. Kuigi presidendi ametiraha mu kaelas on rüvetatud ning poolik, olen vaatamas selge ja kartmatu pilguga minevikku. Kehastan Eestimaad, ning hoolimata minevikus osaks saadud alandustest ja kannatustest on minus rohkem kui piisavalt tugevust ja jõudu ajada järgmisel hetkel selg täieliselt sirgeks. Minu alastiolek ei ole alandav, vaid on arhetüüpne ning ehe. Olen selline nagu Jumal mind on loonud: alasti ja vaba. Alastiolek ei pruugi sümboliseerida vaid alandust ja süütust. Võib-olla on see natslik *pin-up* esteetika, koloriit viitamas seksuaalsele lodevusele ja kehakultusele? Ametiraha tavakodaniku kaelas võib sümboliseerida ajalooliselt kujunenud sotsiaalsete normide ja reeglite hülgamist, piiratud auahnust; kuldkest suuremat tarbimist ja iha. Siin tõstab pead konsumerism ja anarhia ning näeme kujutatut silmades teravust ning külma ükskõiksust mineviku suhtes.

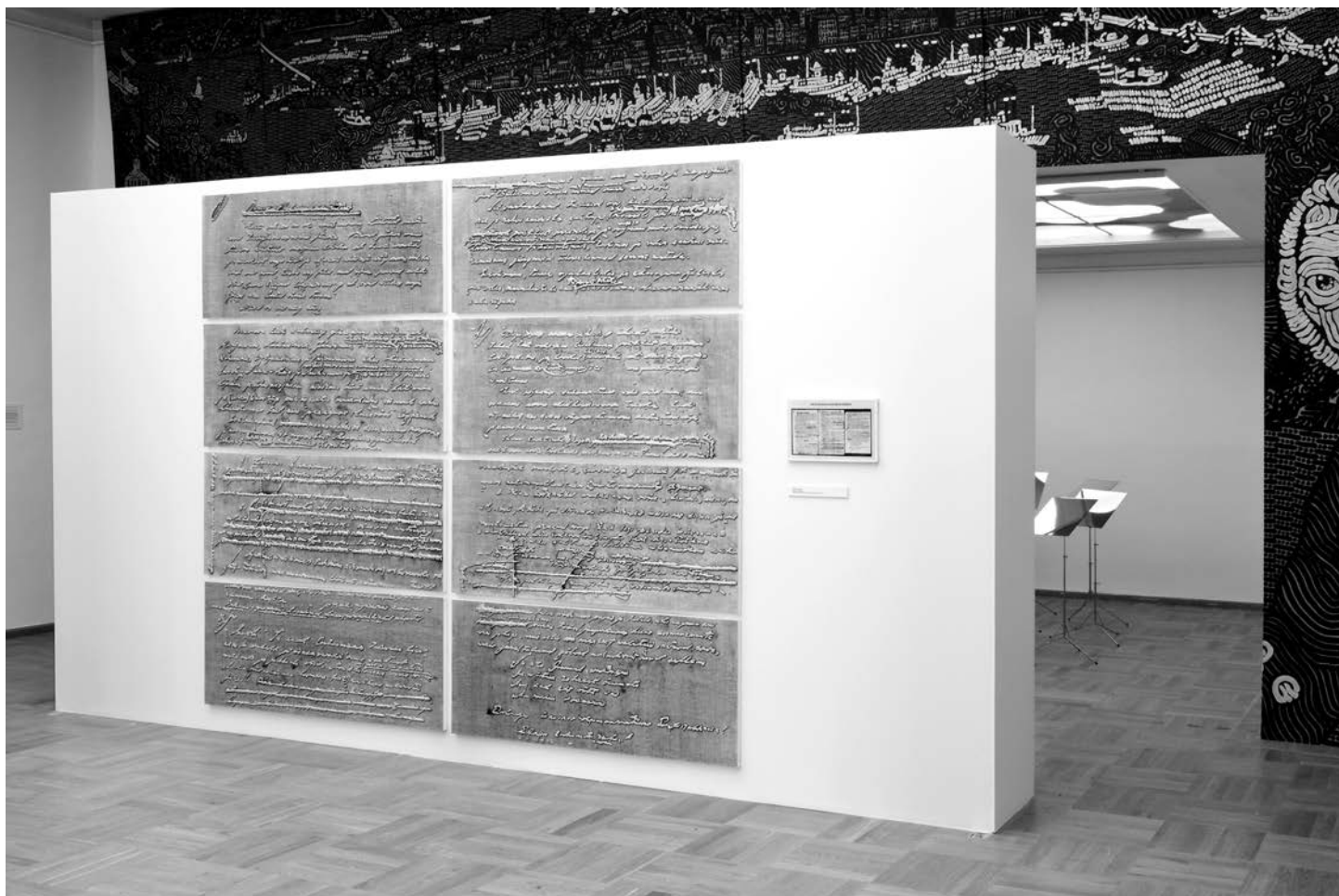
The main issues are existence, myself and my homeland, the identity combinatorics changed during the times. Despite the desecrated and incomplete president's trophy I am wearing, I bravely look into the past. I am the embodiment of Estonia – all that humiliation and misery from the past do not discourage me to cheer up. My nakedness is not humiliating but archetypal and real. I am the way God created me: naked and free.

Nudity symbolises much more than just humiliation and innocence. Perhaps it sounds like Nazi pin-up aesthetics, colors referring to sexual demoralisation and body cult. The badge of office worn by a citizen may symbolise abandoning social norms and rules, unlimited vanity; the gold chain referring to increasing consuming and passion. Consumerism or anarchy come to life here, sharp and cold indifference towards the past reflecting from the eyes of the one depicted.

pidulik
festive

siim- tanel annus 1960

Manifest
8 osas, á 150 x 62 cm
Akrüül, dolomiit, lõuend, 2008

Manifesto
In 8 parts á 150 x 62 cm
Acrylic, dolomite on canvas, 2008

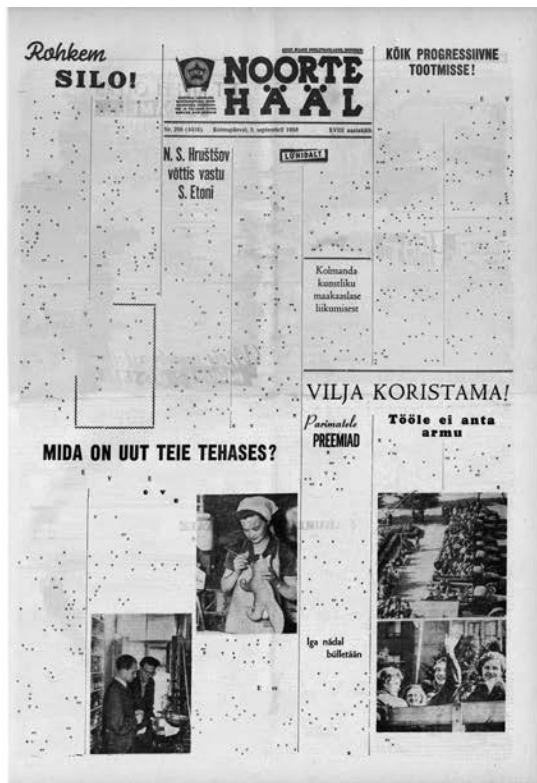
signe kivi 1957

Kostüüm

24. veebruar 2008 – Eesti Vabariigi sünnipäev ja Signe Kivi sünnipäev

Costume

February 24, 2008 – birthday of the Republic of Estonia and birthday of Signe Kivi, textile artist and the current rector of Estonian Academy of Arts, minister of culture in 1999–2002

eve kask 1958

[E-Ve]

See töö on minu eesnimest, millesse mu isa kodeeris 1958. aastal Eesti Vabariigi. See töö on lootusest ja usust vabadusse ning omariiklusesse, mis on 20. sajandil Balti rahvastele nii oluline olnud, samuti ridade vahele kodeeritud sõnumitest, mis oli olemuslik okupatsiooni ja sõnavabaduse puudumise tingimustes. Minu isa sündis 1918. aastal, aastal mil kuulutati välja Eesti Vabariik. 1944. aastal arreteeriti ta NKVD poolt ja saadeti kümneks aastaks Vorkutasse, kurikuulsasse Nõukogude vene vangilaagrisse. Isa ei maininud kunagi, et ta pani mulle nime Eesti Vabariigi järgi, seda lugesin kirjast koolivennale pärast tema surma laulva revolutsiooni ajal 1990. aastal:

/---/ 1957. augustis abiellusin sama Astaga, kellega tutvusin 1944. aasta pommirünnaku tõttu. 1958. aasta sept.-s sündis tütar, kes sai nimeks EVE (loe eespoolt tahapoole, või vastupidi ikka EV – selle tähistamiseks ja auks andsin sellise eesnime). /---/

Triptühhoni inspiratsiooniallikatena on kasutatud Nõukogude Liidu ja Eesti NSV hümnid Eesti Riiklikus Kirjastuses 1958. aastal väljaantud laulikust *Laulik. II klassi lauluvara*; minu sünnimise päeval, 3. septembril 1958. aastal ilmunud ajalehte Noorte Hääl ning 1959. aastal kirjastatud õpikut *Eesti NSV ajalugu keskkooli IX–XI klassile*. Viimatimainitud õpiku vasakpoolsel leheküljel on kujutatud Johannes Vares Barbarust – vasakpoolsete vaadetega eesti luuletajat, kellest sai kommunistliku nukuvalitsuse peaminister 1940. aastal, kui Eesti okupeeriti Nõukogude Liidu poolt. Suri segastel asjaoludel 1946. aastal, väidetavalt sooritas enesetapu või tapeti. Parempoolsel leheküljel on krestomaatiline foto Vabaduse Väljakust, kus 1940. aasta juunis-juulis toimusid “suurejoonelised etendused”, kus Moskva taktikepi all mängiti Eesti vabatahtlikku ühinemist NSVL-ga. Paradoksaalselt oli Eestis 1940. aastal ainult 140 Kommunistliku Partei liiget. Nivea karbike sisaldab 1945.–46. aastal Lasnamäe vanglast salaja välja toimetatud kirju isalt emale.

My first name was given to me by my father who encoded the Republic of Estonia (EV = Eesti Vabariik) into these three letters in 1958. The piece conveys hope and belief in freedom and nationhood that has been of high importance for the Baltic nations in 20th century, giving hidden messages that look back on the times of occupation and the lack of the freedom of speech.

My father was born in 1918 – in the year when the Republic of Estonia was declared. In 1944 he was arrested by People’s Commissariat for Interior Affairs and sent to Vorkuta, the notorious Soviet concentration camp, for ten years. Father never mentioned that I was named after the Republic of Estonia – I learned about this after my father’s death in 1990, the times of Singing Revolution, while reading his letter addressed to a schoolmate:

/---/ In August 1957 I married Asta whom I met during the bombing of 1944. Our daughter EVE was born in September 1958 – “EV” standing for “Eesti Vabariik” (the Republic of Estonia). /---/

The making of the triptych has been inspired by the anthem of the Soviet Union and the Soviet Republic of Estonia, printed in the songbook by Estonian State Publishing House in 1958; by the newspaper *The Voice of Youth* of September 3, 1958; and by the studybook *The History of the Soviet Republic of Estonia for 9th-11th grades*, printed in 1959. On the left page of the studybook, Johannes Vares Barbarus (left-wing Estonian poet) has been depicted. Barbarus was elected the prime minister of the communist “puppet government” in Estonia in 1940 when the country was occupied by the Soviet Union. It is not known whether Barbarus committed suicide or was killed in 1946. On the right page of the storybook, there is a chrestomatic photograph of Vabaduse Square, Tallinn, where the “glorious events” took place in June-July 1940 – under the direction of Moscow Estonian voluntary union with the Soviet Union was performed. Paradoxically, there were only 140 members of the Communist Party in Estonia in 1940. The little Nivea box contains letters from my father to my mother that were secretly sent from Lasnamäe prison in 1945-1946.

<

Nähtamatud käed
Hõbe, valge kuld, almandiin, must
vääriskorall, spinellid, mustad pärlid,
graveeritud tsibatool, must nefriit
Eelmise sajandi lõpp

Invisible hands
Silver, white gold, almandine, black
coral, spinel, black pearls, cibitol
engraved, black nephrite.
End of the previous century

kadri mälk 1958

Fata Morgana (5 teost), Andromeda, Twiggy, Lootusetu loom
Värvitud ja kratsitud tsibatool, toor akvamariin, toorturmaliin, valge kuld, hõbe
Käesolev sajand

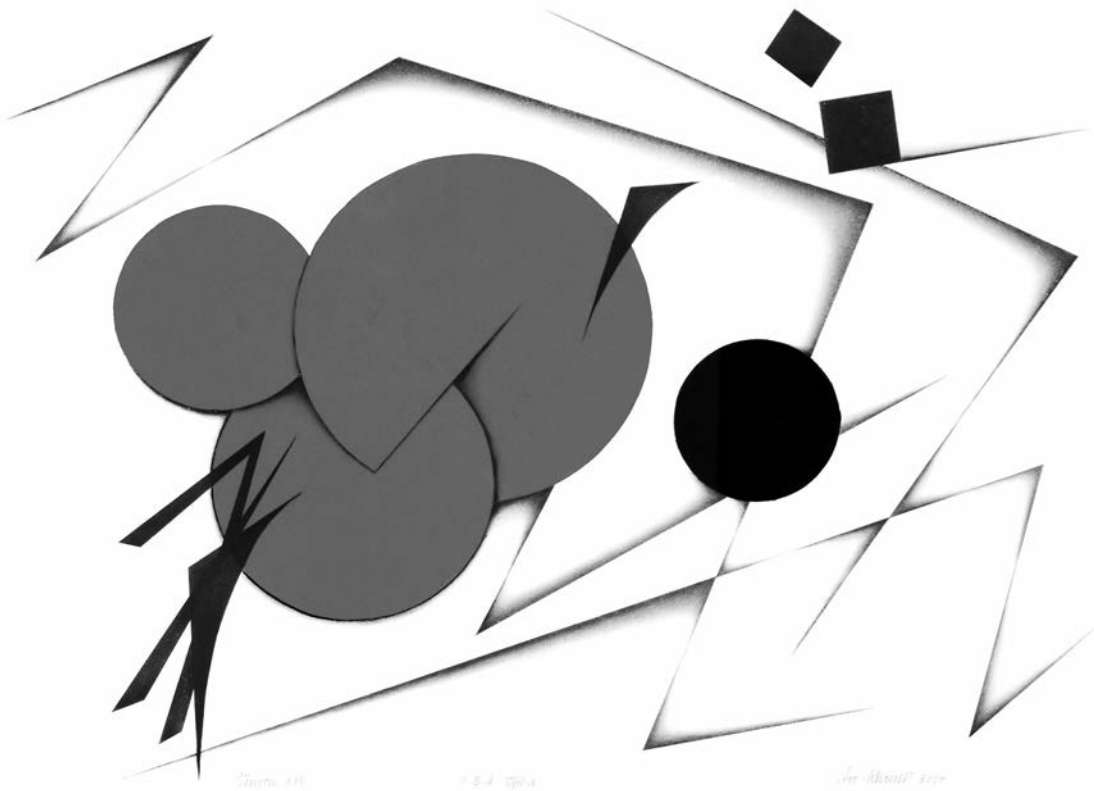
Fata Morgana (5 pieces), Andromeda, Twiggy, Hopeless Animal
Cibitol painted and scratched, raw aquamarine, raw tourmaline, white gold, silver
This century

krista leesi 1966

Vaip "Meie mark"
164 x 200 cm
Käsitufting, 2008

Carpet *Our trade-mark/stamp*
164 x 200 cm
Hand tufting, 2008

avo keerend 1920

Vision XXII
70 x 90 cm
Värviline kõrgtrükk, 2007

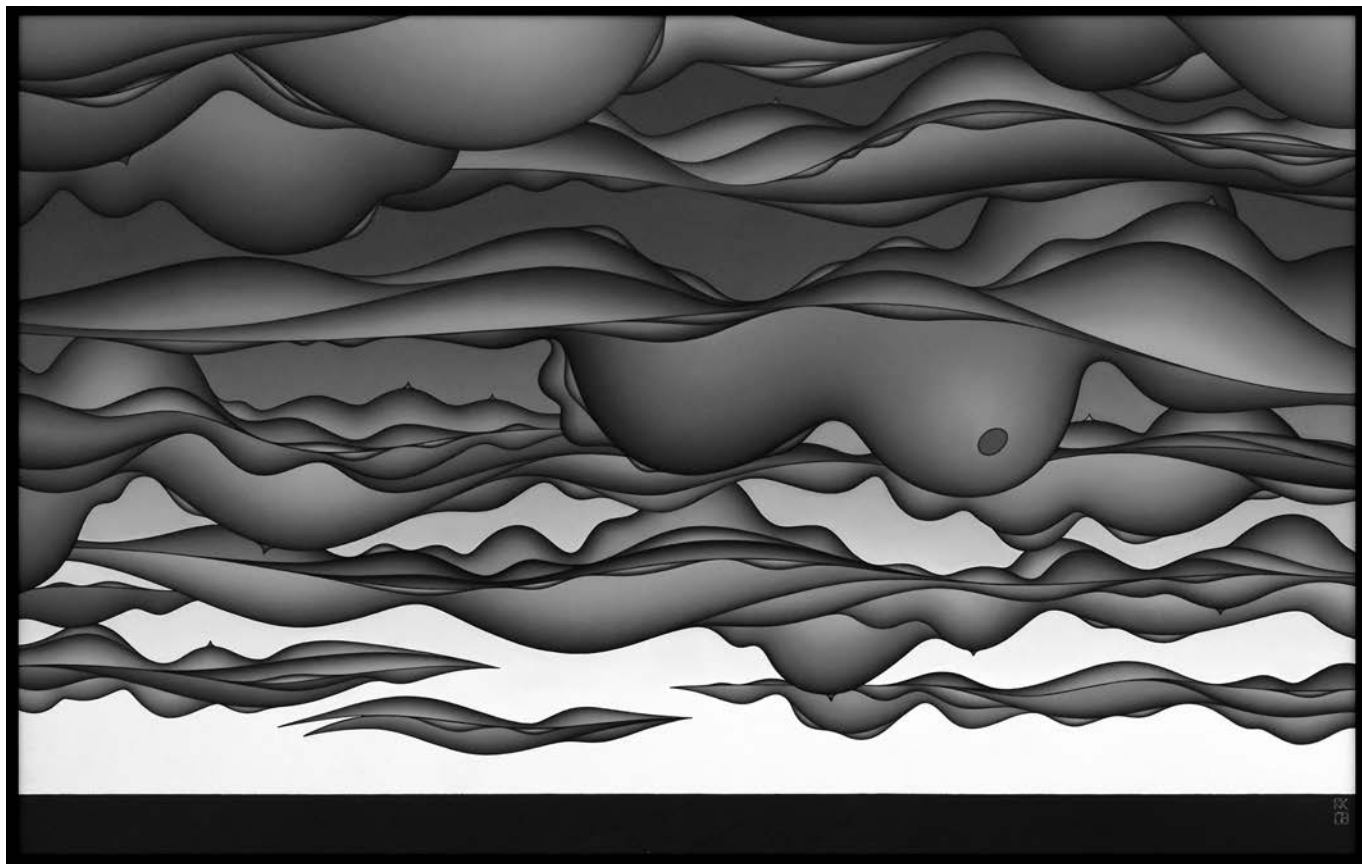
Vision XXII
70 x 90 cm
Colour print, 2007

lola liivat 1928

Vabadusest
150 x 130 cm
Akrüül, õli, 2008

About Freedom
150 x 130 cm
Acrylic, oil, 2008

rené kari 1950

The Heaven of Paradise
157 x 100 cm
Õli, kartong, 2008

The Heaven of Paradise
157 x 100 cm
Oil on cardboard, 2008

sven saag 1968

170 x 15²

250 x 150 cm

Õli, lõuend, 2007–2008

170 x 15²

250 x 150 cm

Oil on canvas, 2007–2008

vano allsalu 1967

Kihutades Piibe maanteel

85 x 100 cm

Õli, lõuend, 2007

Speeding up on the Piibe road

85 x 100 cm

Oil on canvas, 2007

tiiu palo-vaik 1941

Liikumine
206 x 133 cm
Õli, lõuend, kollaaž, 2008

Movement
206 x 133 cm
Oil on canvas, collage, 2008

urve küttner 1941

Lagle Parek
Oleme suured eesmärgid rahaks vahetanud
40 x 60 cm
Segatehnika, 2007

Lagle Parek [politician and nun]
We have exchanged big goals for money
40 x 60 cm
Mixed media, 2007

Lydia Koidula
Mu isamaa on minu arm
40 x 60 cm
Segatehnika, 2007

Lydia Koidula [poet]
“My homeland is my love”
40 x 60 cm
Mixed media, 2007

Karin Hallas-Murula
Rohkem kodanikujulgust on vaja
40 x 60 cm
Segatehnika, 2007

Karin Hallas-Murula [architectural historian]
We need more civil courage
40 x 60 cm
Mixed media, 2007

Anu Raud
Heade ettevõtmiste algataja
40 x 60 cm
Segatehnika, 2007

Anu Raud [artist who keeps traditions]
Initiator of highminded undertakings
40 x 60 cm
Mixed media, 2007

Ene Ergma
Nii nagu üleval, nii ka all
40 x 60 cm
Segatehnika, 2007

Ene Ergma [astrophysicist and politician]
Thy will be done beneath, as it is above
40 x 60 cm
Mixed media, 2007

Evelin Ilves
Rohkem oma poisse, mehi, isasid
40 x 60 cm
Segatehnika, 2007

Evelin Ilves [first lady of Estonia]
More guys, men, fathers
40 x 60 cm
Mixed media, 2007

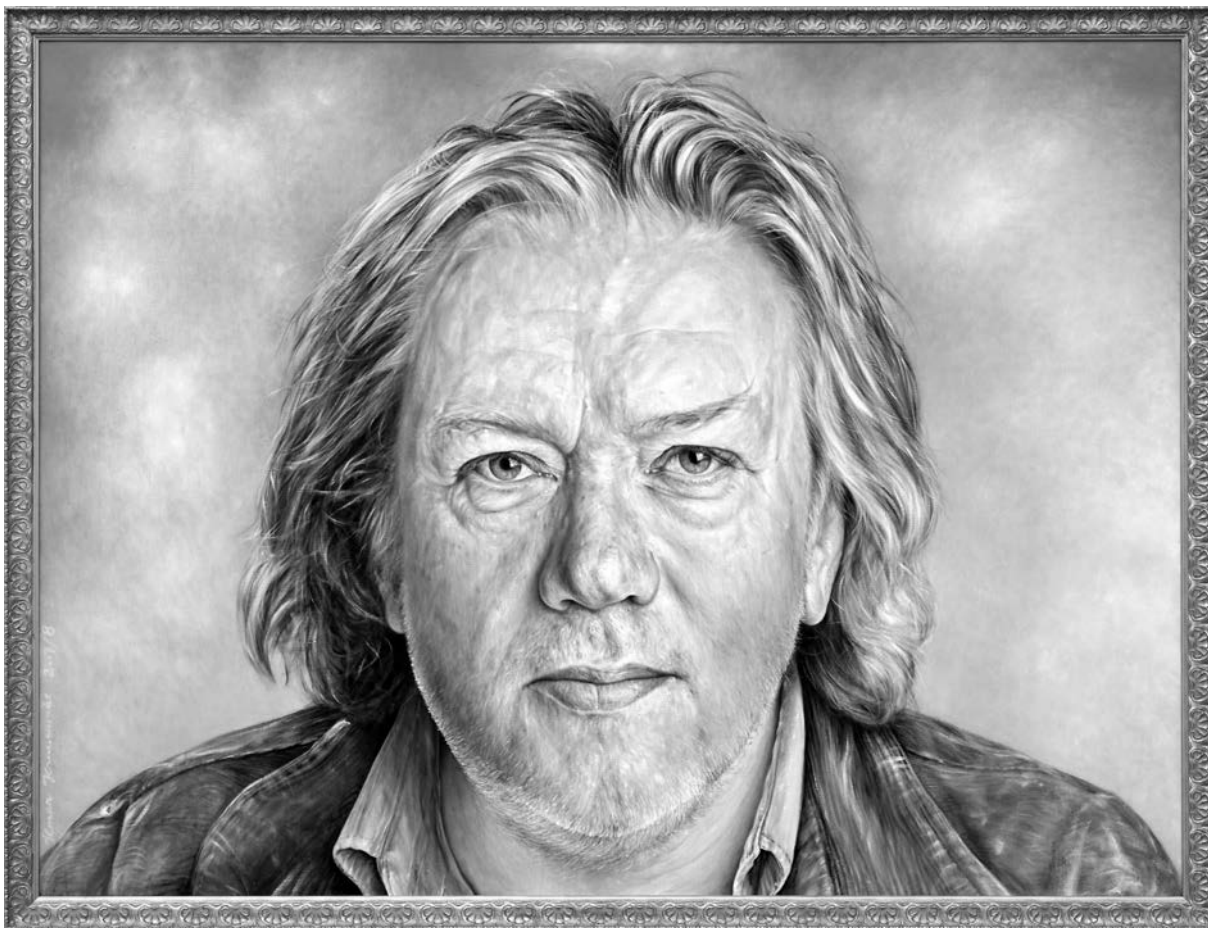
ulvi haagenzen 1964

Katkend raamatust "Kuidas vabaneda"
6 osa, 30 cm x 2 m

Paber, paljundused, papp, 2008

Extract from *How to become free*
30 cm x 2 m

Paper, photocopies, cardboard, 2008

ilmar kruusamäe 1957

Mu ees on enda jäljed ... iga päev
Õli, lõuend, 2007–2008

My own footsteps in front of me ... every day
[Portrait of the singer Tõnis Mägi]
Oil on canvas, 2007–2008

enn põldroos 1933

Kenad inimesed
105 x 175 cm
Õli, lõuend, 2007

Nice people
105 x 175 cm
Oil on canvas, 2007

sirja- liisa vahtra 1973

Seitse samuraid I–III
á 100 x 90
Akrüül, lõuend, 2008

Seven samurai I–III
á 100 x 90
Acrylic on canvas, 2008

reiu tüür 1974

1874 – Pittsburg ja 100 Mississippi rataslaeva
Akrüül, vineer, 2008

1874 – Pittsburg and 100 Mississippi paddle steamers
Acrylic on plywood, 2008

Töö jätkab aeg-ruumi-perspektiivi rännakute seeriat, mida alustasin EKL aastanäitusel *Tehnobia* (2006) maaliga *1801*, teemaks Kopenhaageni linn ja Inglise purjelaevad.

1874 kujutab Mississippi alajõe Ohio viimases laevatatavas otsas asuvat vaba tööstuslinna Pittsburgi. Linn on nime saanud inglise peaministri härra Pitt vanema järgi, kes rajas sinna Paldiski bastione meenutava jõekindlustuse Pitt's-burgi. Minu töö lähtub Ameerika Kongressi Washingtoni Raamatukogu litograafi Otto Krebsi 1874. aastal valminud linnulennul-vaatest jõesadamale, kus on umbes sada üsna ühesugust kahekorstnalist rataslaeva, mis erinevad üksteisest põhiliselt vaid kaptenisilla arhitektoonika poolest. Seostuvad *Miki Hiir Rataslaeval* ja selle eesti ekvivalent, Voldemar Pätsi *Kutsu Juku seiklused*, suupillil bluusi puhumine, Pärnu Rannahotell ja Tallinna Kunstihoone kui rataslaevast lähtuvad majad. Ameerika mõju Vabaduse väljakule ja selle modernistlikule arhitektuurile olid mu peas algmõtetena sumisemas. Mulle sümpatiseerib ka 19. sajandi tipplitograafi perspektiivikäsitlus, mis rikastab praegu standardiseeruma kippuvat visuaalkultuuri. Töö üks mõte on ka kujutada rataslaeva kui modernistliku vormikultuuri võimalikku inspiratsiooniallikat ning analüüsida seda suhteliselt täiuslikku objekti. Pildi äärtele paigutaksin kaks portreed – Pittsburgi rajaja ning inglise peaministri Pitt Vanema (naljaga pooleks, ta on nagu Peterburi rajaja Peeter I) ning

This piece continues the series of the travels of time-space-perspective that was born with the painting titled *1801* and first exhibited in *Tehnobia* 2006, the annual exhibition of Estonian Artists' Association. The subject of the series is the city of Copenhagen together with English paddle steamers.

1874 depicts the industrial city of Pittsburg located in the last navigable part of Ohio, Mississippi. Pittsburgh has been named after British prime minister William Pitt the Elder who founded a river fortress called Pitt's *burg*. My artwork has been based on a piece dating back to 1874 – it is a bird's-eye view on the river port by Otto Krebs, lithographic artist from Washington Library of Congress. There is about one hundred quite similar two-chimney paddle steamers, differing from each other only by the architectonics of the bridge deck.

With the subject come to mind *Mickey Mouse on a Paddle Steamer* and its Estonian equivalent *The Adventures of Juku the Dog*, Pärnu Beach Hotel and Tallinn Art Hall as the buildings originating from the paddle steamer. American influence on Vabaduse Square and its modernistic architecture can be considered as the initial idea for this series. The 19-century world-class lithographic artist's discussion on perspective enriches the contemporary visual culture that is prone to standardisation. One of my aims is to depict the paddle steamer as a possible source of inspiration for the modernistic culture of form as well as to analyse this as an almost perfect object. I would place there two portraits – one would be the founder of the city of Pittsburg Mister Pitt the Elder (funnily enough, he looks like Peter I of Russia, the founder of the city of St Petersburg) and the other one would be John Fich, the inventor of the paddle steamer.

andrus rõuk 1957

Usk ja lootus I–II
54 x 65 cm
õli, lõuend pappil, 2007

Faith and Hope I–II
54 x 65 cm
Oil and canvas on cardboard, 2007

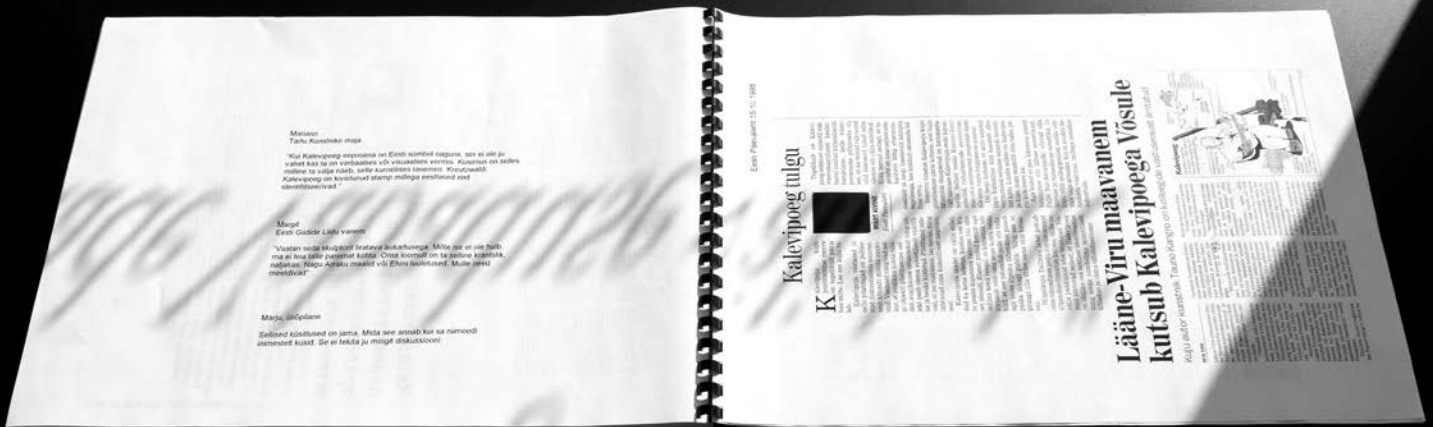
tiina sarapu 1971

Sini-must-valge lagi
24 osas, á 40 x 40 x 100 cm
Peegel, metall
Installatsioon, 2008

Blue-black-white ceiling
In 24 parts, á 40 x 40 x 100 cm
Mirror, metal
Installation, 2008

vabaduse väljak
vabaduse square

margus tamm 1977

Vabaduse väljak
Segatehnika, 2008

Vabaduse [Freedom] Square
Mixed media, 2008

jaan klõšeiko 1939

Uus laine. Vabaduse väljak
12 fotot, 1975 – 2007

New Wave. Vabaduse [Freedom] Square
12 photographs, 1975 – 2007

Hando Runnel pioneeride ja Viktor Kingissepaga, 1979

Poet Hando Runnel with pioneers and the statue of the communist Viktor Kingissepp, 1979

Juhan Viiding, Eda Sepp ja Tõnis Rätsep teel uutele töövõitudele, 1975

Poet Juhan Viiding, art historian Eda Sepp and actor Tõnis Rätsep, 1975

Lippude kokkupakkimine, 1987

Assembling the flags, 1987

Noortenäituse “Uus laine” avamine Kunstihoones, 27. aprill 2007

Opening of the New Wave exhibition of young artists. Tallinn Art Hall, April 27, 2007

Vaateid Kunstihoone aknast Vabaduse väljakule, 27. aprill 2007

Views from the window of the Art Hall, April 27, 2007

Raul Meel ja Mari Saat Vabaduse väljakul, 29. aprill 2007

Artist Raul Meel and his wife, writer Mari Saat. Vabaduse [Freedom] Square, April 29, 2007

Galerii G, Paul Klõšeiko ja koer Vabaduse väljakul, 12. mai 2007

Gallery G, Paul Klysheiko and dog. Vabaduse [Freedom] Square, May 12, 2007

**adamson-
eric 1902–1968**

Lilled Vabadusplatsi taustal
Triptühhon
Õli, lõuend, 1936

Flowers with the Vabaduse [Freedom] Square in the background
Triptych
Oil on canvas, 1936

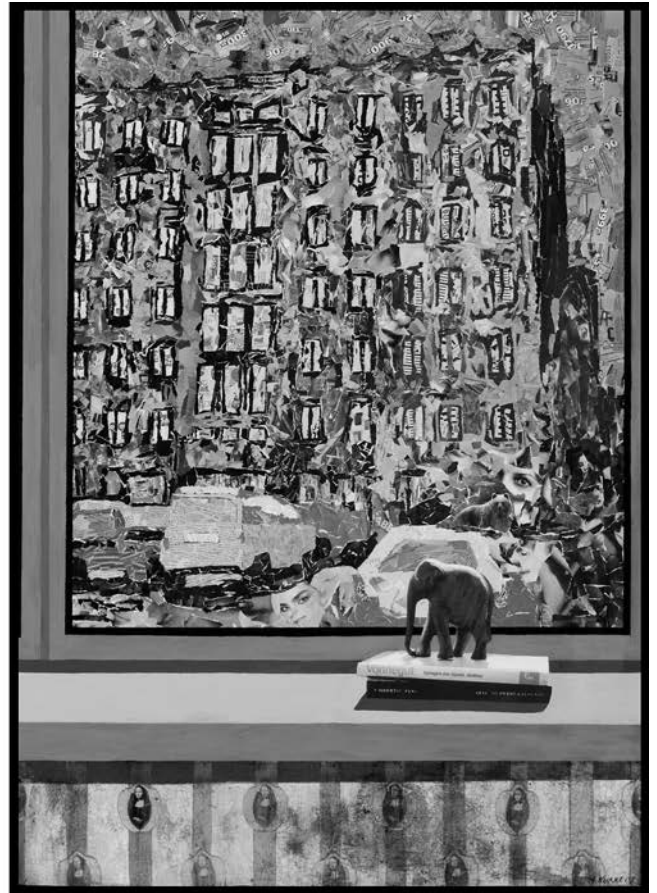

liina siib 1963

Vabaduse väljak
Kestus 00:07:30
Video, 2008

Vabaduse [Freedom] Square
Duration 00:07:30
Video, 2008

mall nukke 1964

Vaikelu Vabaduse platsiga

100 x 140 cm

Kollaaž, akrüül, 2008

Still life with the Vabaduse [Freedom.] Square

100 x 140 cm

Collage, acrylic, 2008

andres kurg 1975
hanno soans 1974

Vargus

Aktsioon "Haridus on vargus" Üliõpilaspäevade ajal

Koht: Vabaduse väljakul Moskva kohviku läheduses, õlletelgi vaimsus ja ideoloogia

Inspiratsioon: Radek grupp (Moskva), Althusseri ideoloogiateooria

Video filmitud 2002, monteeritud 2007

Fotod Ahto Kasuk, Multikultuurimaja

Theft

Action *Education is Theft* during the Students' Days

Location: Vabaduse [Freedom] Square, near the Moskva cafe, mentality and ideology of the beer tent

Inspiration: Radek group (Moscow), Althusser's theory of ideology

Video was shot in 2002, editing 2007

Photographs by Ahto Kasuk, Multikultuurimaja

jaak soans 1943

Vabaduse pendel
Teras, keraamika
Installatsioon, 2008

Pendulum of Freedom
Steel, ceramics
Installation, 2008

polügoonteater polygon theatre 1997

Adventuur

Etenduse fotodokumentatsioon

Etendus toimus 08.12.2007 Vabaduse väljakul

Algus kl 15.30 Vabaduse kella juures, lõpp kl 16.23 Linda mäel

Foto, 2007

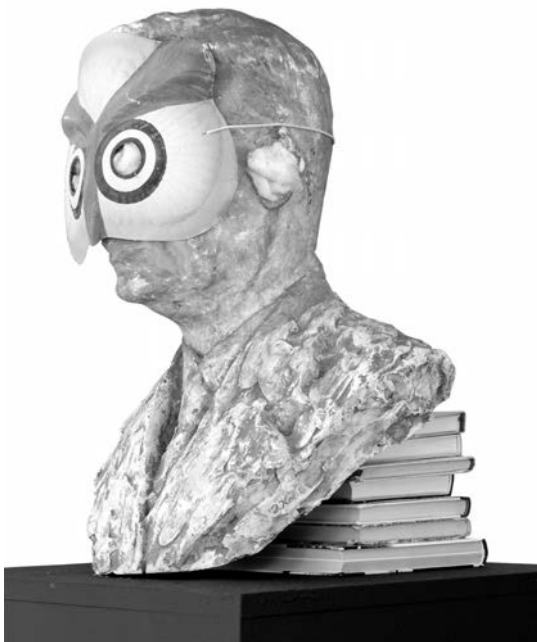
Adventure

Documentation of the performance

8. Dec. 2007, Vabaduse [Freedom] Square

Beginning at 3.30 pm near the Freedom Clock, ends at 4.23 pm on Linda Hill

Photograph, 2007

erki kasemets 1969

Vabakuulaja

Leidskulptuur, vatt, mask, raamatud, 2008

Free Listener

Found sculpture, cotton wool, mask, books, 2008

mari roosvall 1945

Tähised

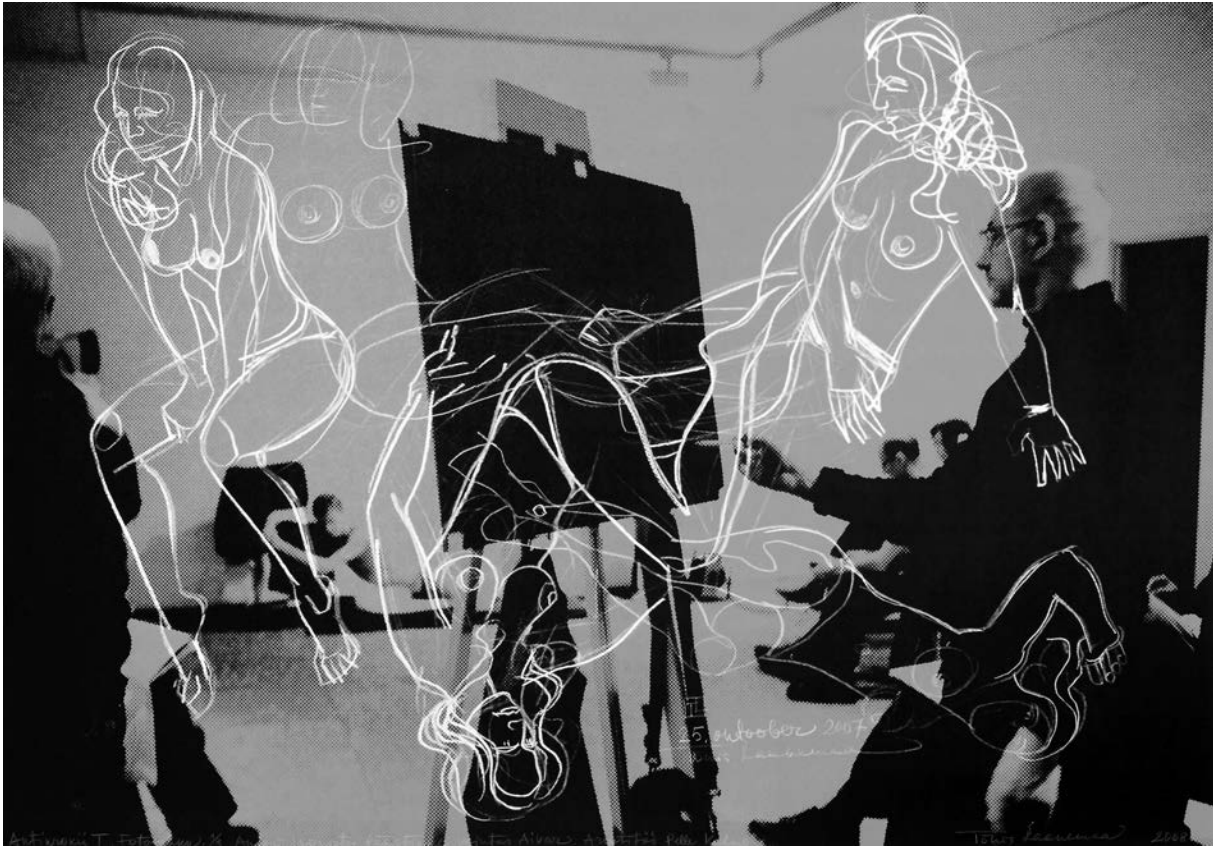
110 x 130 cm

Õli, segatehnika, lõuend, 2008

Signifiers

110 x 130 cm

Oil, mixed media on canvas, 2008

tõnis laanemaa 1937

Tõnis Laanemaa kunstistuudio
Aktikrokii I-II
70 x 100 cm
Fototrükk, 2008

Art studio of Tõnis Laanemaa
Nudes I-II
70 x 100 cm
Photoprint, 2008

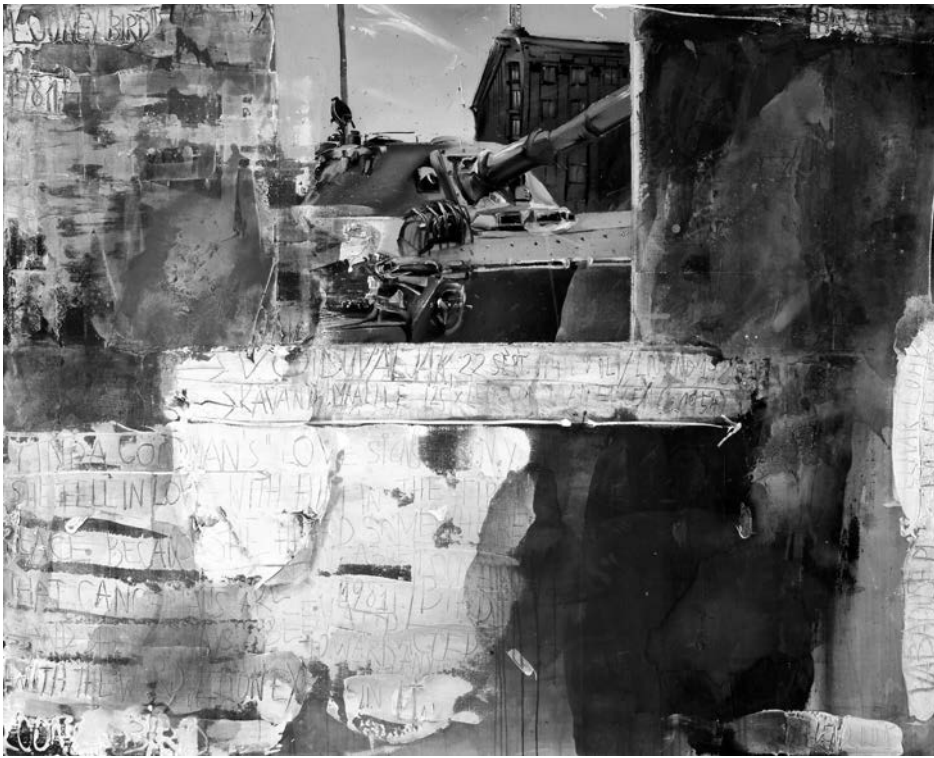
andres tolts 1949

Vabaduse väljak 6-30
100 x 121 cm

Akrüül, lõuend, kollaaž, 2008

Vabaduse [Freedom] Square 6-30
100 x 121 cm

Acrylic on canvas, collage, 2008

Looney bird
160 x 200 cm
Õli, ready made, akrüül,
lõuend, 1980 – 2001

Looney bird
160 x 200 cm
Oil, ready made,
acrylic on canvas,
1980 – 2001

jaan elken 1954

Looney bird 2
160 x 200 cm
Akrüül, lõuend, 2008

Looney bird 2
160 x 200 cm
Acrylic on canvas, 2008

**Võidu Väljak, 22. september 1944.
Õli, lõuend, 1980.**

Sellenimelise kavandi maalisin 1980. aasta kevadel. Sain Kultuuriministeeriumi maalikavandite konkursil küll preemiaks 200 rubla, kuid lepingut töö maalimiseks ei sõlmitud. Maalil on kujutatud nõukogude tank omaaegse hotelli Palace (arh. Elmar Lohk, 1934) foonil. Palace hotell koos oma reklaamkastiga on tõenäoliselt ainuke ettevõtte koos reklaamkastiga, mis jõudis nimekuju muutmata läbi Pätsi, Stalini, Hruštšovi ja Brežnevi aja Eesti Vabariigini. Otsustasin nüüd – 28 aastat hiljem – töö kavandi järgi valmis maalida, et lõpetada poolikud mõtted ja testida tollaste pildiideede kehtivust/mittekehtivust tänapäeval.

2001. aastal olin liitnud selle 1980. aastal maalitud kavandi oma uue maali *Looney Bird* struktuuri. See teos oli esmakordselt eksponeeritud 2001. aastal Vaalas toimunud isiknäitusel *Mälumäng*. Näitus miksib autobiograafilist materjali personaalse ja ühiskondliku mälu kihistustega.

Palace'ist maalisin 1980. aastal veel teisegi töö – *Pealinn* –, mis sai aga 1981. aasta 18. märtsi tulekahjus kahjuks kannatada. 1996. aastal liitsin töö paarismaali *Ema lööb maha...* ja *...kui ma suppi ei söö* sisse. Maalid olid esmakordselt eksponeeritud näitusel *Eesti kui märk* (kuraator Ants Juske) ja seejärel 1998. aastal Tallinna Kunstihoones toimunud näitusel *Valiku vabadus* (kuraatorid Anu Liivak ja Heie Treier).

1980. aasta pildi-ideede kehtivusest/mittekehtivusest 2008. aastal

Kui ma 1980. aastal kavandi maalisin, inspireeris mind vene tanki robustse massiivsuse vastandamine Eesti-aegse õilsa arhitektuuriga. Raulalasu on väikesel kavandil maalitud materiaalse kategoorilisusega, püsivana. Nüüd, muutunud poliitilis-majanduslikus kontekstis, on sama motiivi *recycling*usse panemine ehk 28 aastat hiljem äramaalimine eelkõige kultuurantropoloogiline eksperiment ka minu enda jaoks. Automaatpiloodil maalimine paljastab teatud emotsionaalse koe ning õhustiku. Kadunud on tanki maskuliinne ülbus ja vägistaja karistamatus, tegu oleks otsekui papist kulissi, hollywoodliku atraktsiooni või kireva dekoratsiooniga. Hüperrealismi ahelad on kui eilse päeva käsulauad. Maalimisprotsess ise oli emotsionaalselt otsekui painaja lahkumine areenilt, igatahes eksortsismilaadse kogemuse see tegu mulle andis. Milline valge visisev astraalenergia linna kohal. Midagi on õhus, see vist ongi uuelaadne vabaduse tunne – siin ja praegu.

**Victory Square, September 22, 1944
Oil, canvas, 1980.**

The draft was first painted in the spring of 1980. I was awarded 200 roubles at the draft-painting contest by the Ministry of Culture, however, there was never a contract for getting the job. The painting shows a Soviet tank in front of Hotel Palace (architect of the building – Elmar Lohk, 1934) – the name board of the hotel is probably the only one that has remained intact through the Soviet era. Now, 28 years later, I decided to finish the piece after the old draft in order to concentrate my thoughts and test the validity/invalidity of these ideas today.

I had added this draft to the structure of my new painting called *Looney Bird* that was first exhibited in my personal exhibition *The Quiz* in Vaal gallery, 2001. The exhibition mixed autobiographical material with the layers of personal and collective memory.

I painted another piece called *The Capital* about Hotel Palace in 1980, unfortunately the painting suffered by the fire of March 18, 1981. In 1996, the subject was included in my diptych *Mother will kill ... and ... when I won't eat my soup*. These paintings were first exhibited in *Estonia as a sign* (curated by Ants Juske) and in *Freedom of Choice* in Tallinn Art Hall in 1998 (curated by Anu Liivak and Heie Treier).

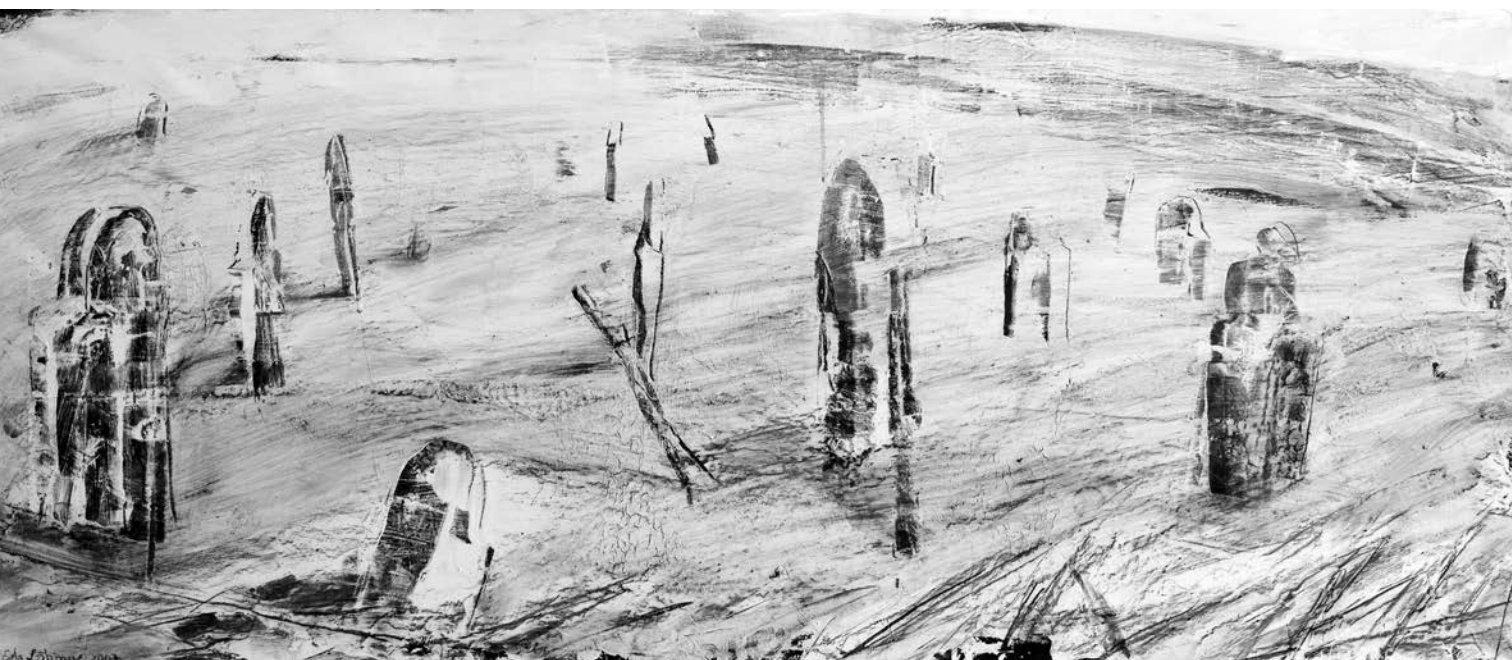
On the validity/invalidity of the painting ideas of 1980 in 2008

While painting the draft in 1980, I was inspired by the opposition of the robust massiveness of the Soviet tank and the noble architecture of the first Estonian Republic. This big chunk of iron on a small draft has been painted with material categoricalness and firmness. In the present changed political-economical context, putting the same motif into recycling twenty-eight years later presents a cultural-anthropological experiment especially for myself.

Autopilot way of painting reveals a certain emotional tissue and atmosphere. The masculine arrogance and the rapist impunity of the tank are completely gone – instead, it looks like a scene made of cardboard like a Hollywood attraction. The chains of hyperrealism are just like yesterday's commandments. Emotionally, the painting process itself could be compared to the nightmare's departure from the stage – at least I experienced something exorcism-like. What a white whizzing astral energy above the city. Something is in the air, probably the new, unique feeling of freedom – right here and now.

tartu noored kunstnikud koostanud jaan elken
tartu young artists by jaan elken

eda lõhmus 1978

Vaade
Akrüül, lõuend, 2007

View
Acrylic on canvas, 2007

Kest
50 x 70 cm
Akrüül, õli, lõuend, 2007

Shell
50 x 70 cm
Acrylic and oil on canvas, 2007

meiu münt 1972

Kummaline vili
70 x 30 cm
Akrüül, õli, lõuend, 2007

Strange fruit
70 x 30 cm
Acrylic and oil on canvas, 2007

Kummaline vili
50 x 70 cm
Akrüül, õli, lõuend, 2007

Strange fruit
50 x 70 cm
Acrylic and oil on canvas, 2007

...kodus olla, kui
õunapuud õitsevad
190 x 140 cm
Akrüül, lõuend, 2008

...at home when apple
trees will be in blossom
190 x 140 cm
Acrylic on canvas, 2008

Ma tahaksin kodus olla, kui
õunapuud õitsevad
190 x 140 cm
Akrüül, lõuend, 2008

I'd like to be at home when
apple trees will be in blossom
190 x 140 cm
Acrylic on canvas, 2008

maris palgi 1974

Ma tahaksin kodus olla...
190 x 140 cm
Akrüül, lõuend, 2008

I'd like to be at home...
190 x 140 cm
Acrylic on canvas, 2008

Mõttetu mees I–II
180 x 160 cm
Õli, lõuend, 2007

Meaningless man I–II
180 x 160 cm
Oil on canvas, 2007

veiko klemmer 1985

Kustutatud
160 x 180 cm
Õli, lõuend, 2007

Erased
160 x 180 cm
Oil on canvas, 2007

Mõttetu mees

Metaeetiline irvitus posthumaanse kultuuri üle, kultuuri tähendusetuse esitamise asotsiaalse vaikelu näol. Sublimeerunud olek, stagnatsioon ja hibernatsioon uue rahulduse ootuses. Seda rahuldust ei tule. Eskapism ei tööta – põgeneda pole kuhugi – maailm on väike, inimene on kultuurimugavustega rikutud. Ta tahab põgneda, aga võtta ka kaasa. Lahendus? Mullimaailm ei ole lahendus. Võimaluste vajadused eskaleeruvad (geomeetriselt). Lahendus? Utopia. Inimene jõuab utoopiasse ainult läbi psühhotroopsete ainete. See iseesensist on mugandumise aktsepteerimine. Aga progress? Hmm. Inimese vaimsest progressist rääkides tuleb tõdeda, et pärast vabaduseihalejaid dadaiste ning esteetikuid minimaliste pole midagi uut juhtunud, uut kogemust, kvaliteeti ei ekisteerigi. Inimese vaimne progress sõltub täpselt sellest, kui hästi ta endale valetada oskab. Vaimne heaolu sõltub sellest, kui hästi suudab ta end tegevuses hoida, et mitte mõelda progressile. Progressiga on lõpp. Nii et: vähem möla, rohkem tegusid. Veider subjektiivkultuur.

Kustutatud

Me elame huvitaval ajal. Kas te mäletate veel revolutsioone? Kuidas juhtus nii, et “te võite küll rääkida, aga me ei kuula teid. Te võite protestida, aga teie arvamus ei loe. Te võite nõuda, aga midagi ei muutu ...”? Mis ajast on mäss halb? Kust tuli loogika, et piketeerida on ebaviisakas, et vastu-meelsust tuleb avaldada vaikselt, puhteestlaslikult tööd rügas? Haige, haige maailm. Alates II Maailmasõjast on maailmas toodetud pool miljardit tulirelva. Huvitavaks alles hakkab minema.

Meaningless man

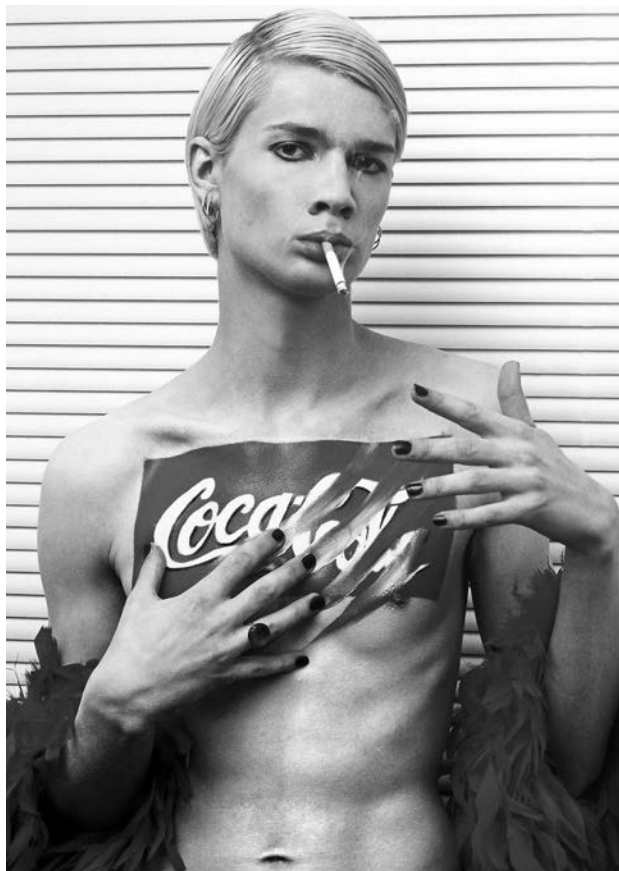
Metaethical sneering at posthuman culture. Presentation of culture's meaninglessness in the form of asocial still-life. Sublimated state, stagnation and hibernation in anticipation of new satisfaction. This satisfaction won't come. Escapism doesn't work – there is nowhere to run – the world is small, people are spoiled with the comforts of culture. They want to escape, and take things with them. Solution? The world in a bubble is not a solution. The needs of opportunities are escalating (geometrically). Solution? Utopia. People reach utopia only with the help of psychotropic drugs. This can be considered as accepting adaptation. What about progress? Well ... When speaking about human mental progress, it must be stated that nothing has happened after Dadaists-the-freedom-seekers and aesthetics-the-minimalists. New experience and quality do not exist. Mental progress depends on how skilfully one can lie to him or herself. Mental welfare depends of how one can keep him or herself in action, in order not to think about progress. Progress has ended. Shortly: less words, more action. What a strange culture of subjectiveness.

Erased

We are living in interesting times. Do you still remember revolutions? How could this have happened that “you can keep talking but we won't listen to you. You can protest, but your opinion does not matter. You can claim, but nothing will change ...”? Since when rebellion is bad? Where did the logic come from that picketing is impolite, that reluctance should be expressed in silence, through hard work that is so common to Estonians? Sick, sick world. Since the World War 2 half a million firearms have been produced. It is only getting interesting.

subkultuurid ja kehalisus koostanud reet varblane
subcultures and corporeality by reet varblane

toomas volkmann 1961

Süütuse aeg
Digital print, 1998/2008

Time of Innocence
Digitrükk 1998/2008

veronika pikkas 1986

1. Sinise Peaga Poni. Saavutanud oma poni-ideaalmina välimuse, tundsin nagu oleksid kõik augud mu peas neonroosa makrofleksiga täidetud.
2. Türgi Mees. Poseerin fotol koos vene imetegija Pavel Globaga. Täiesti juhuslikult olime ühte nägu. Olen 40 aastane türgi mees Halil.
3. Maskiga Poni. Valasin endale garaažis plastmassist uue pea, poni -tüüpi pea. Plastmasspea on kerge ja tühi, aga kahjuks on plastmasspea sees ikka minu pea. Minu pea on halb. See tuleks panna korraks alusele. Korraks ära panna.
4. Lateksnaine. Sellel fotosessioonil tundsin ennast nagu valedest osadest kokku pandud monstrum. Sukksaapad teibitud kintsude külge. Kummikleit õliga selga tõmmatud. Korsett viimase piirini kinni tõmmatud. Lateksteibitud käised, mis vere kinni tõmbasid.
5. Antikangelane ehk Kuri Multikategelane. Kui alustada joonistamise hindamist sõnadega: "Te kõik olete ilgelt igavad", siis hästi ei saa minna. Huulte pealt samal ajal neonroosa liimi kiht koorumas.
6. Pseudokumminukk. Pseudokumminukk ei taha olla. Tahan olla päris. Heeliumpead. Ohutat-tüüpi heeliumpead, sellist nagu naiivsus ja 17.
7. Neonroosa Poni. Lõpuks sain olla päris neonroosa poni. Aga see oli igav, kuna sain. Tahan uuesti, kuna ei saa. Juukseid tuleb tükkidena peast ära. Pea on kole nii seest kui väljast. Tahan penoplastaju kompensatsiooniks.
8. Neeger. Neegrina paistan ma palju rohkem *healthy sexy lovely* inimesena. Neegrina ma tõesti toimin. Tõesti olen see usutav inimene, kelle peale pannakse suuri panuseid.
9. Romansitürkklane. Mandoliini mängiv romansitürkklane. Tõesti olen seda romantilist-tüüpi mees. Seda tüüpi, kes ise ei saa ka aru, kes või mis või kus ajastus ta on. Tõesti seda tüüpi romansitürkklane.
10. Transvestiitnaine. Kohati, kui naiselikkusega üle pingutada, võib tulemus olla pigem transvestiiti meenutav. Ehk siis mees, kes on üritanud ennast iga hinna eest naiseks teha. See on see kõige parem variant. Ehk siis ilusat-tüüpi.
11. Külkorkorvinimesed. Külkorkorvinimesed on seda tüüpi inimesed, kes üksikult ei eksisteeri nagu külkorkorvi. Ta võib ju olla, aga üksi ei toimi. Külkorkorvinimesed on senikaua lahedad, kuni nad ei arva, et on sina.
12. Ahelpoeglus. Ahelpoeg ei tule ühegi asja peale kunagi ise. Ahelpoeg läheb kaasa selle inimese asjadega, kelle ahelpoeg ta parasjagu on. Ahelpoegadega tuleb ette vaadata. Ahelpojad teavad su vigu ja arvavad salaja, et on sust iga kell paremad. Aga ainult siis kui nad on sinuga koos. Üksi nad tõesti ei arva midagi. Mitte kui midagi.

Foto, 2008

1. Blue-Headed Pony. When I had achieved the looks of Pony-the-Perfect-Me, I felt as if the void in my head had been filled with neon pink macroflex.
2. Turkish Man. I am posing with Pavel Globa, Russian healer. We happen to look exactly the same. I am a forty-year-old Turkish man named Halil.
3. Pony with the Mask. I casted a new plastic head for myself in the garage, a pony-type head. The plastic head is light and empty, however, inside there is still my own head. My head is bad. It should be placed on the ground. For a moment.
4. Latex Woman. During this photo session I felt as if some kind of a monstium put together by ill-fitting parts. With tight boots taped to thighs. Rubber dress pulled on with oil. Corset fixed as tight as possible. Sleeves made of latex tape, squeezing blood out from the arms.
5. Antihero or Evil Cartoon Character. When evaluation of drawing begins as: „All of you are super boring“, then it's bad news. Simultaneously, the neon pink layer of glue is flaking off the lips.
6. Pseudo-Rubber-Doll. Pseudo-Rubber-Doll does not want to exist. I want to be real. Helium heads. Safe helium heads, just like naivety and 17.
7. Neon Pink Pony. Finally I could be a real neon pink pony. Because I could be this, it was boring. I want it again, because I can't. My hair comes off in chunks. My head is ugly, inside and outside. I want a plastic brain as compensation.
8. Nigger. I look much more healthy-sexy-lovely as a nigger. It really works when I am a nigger. I look someone convincing, someone for whom people like to bet on.
9. Romance Turkish. A romance turkish who is playing mandoline. I am really such a romantic. I can't even get in which century I am. Such a romantic Turkish man I am.
10. Transvestite Woman. Sometimes when overdoing with femininity, it can result in something transvestite-like. Something like a man who has tried to become a woman at any price. This is the best kind. The pretty kind.
11. Side-car People. Side-car people cannot exist by themselves, just like a side-car cannot exist by itself. Well, it can exist by itself, but it won't function. Side-car people stay cool until they don't think they are you.
12. Chain Babies. A chain baby doesn't come to anything by himself. He follows the one whose chain baby he happens to be at the moment. One must be careful with the chain babies. They know your faults and think they are always better than you. But only when they are with you. When alone, they think nothing. Nothing at all.

Photo, 2008

sandra jõegeva 1976

Seltskonna ajakirjandus

Vaade minu magamistuppa koos koristajast orjaga

Vaade minu ema magamistuppa koos Mare Mikofi skulptuuriga

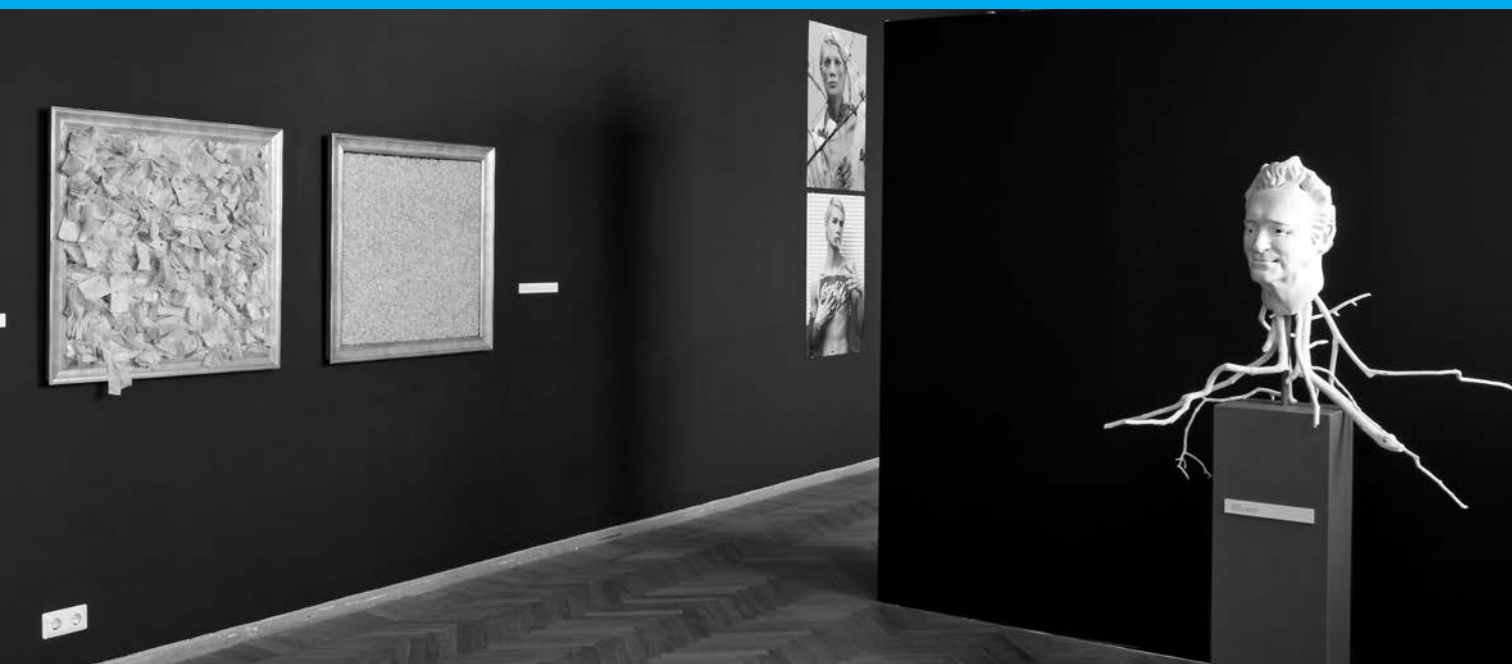
Installatsioon, 2008

Gossip column

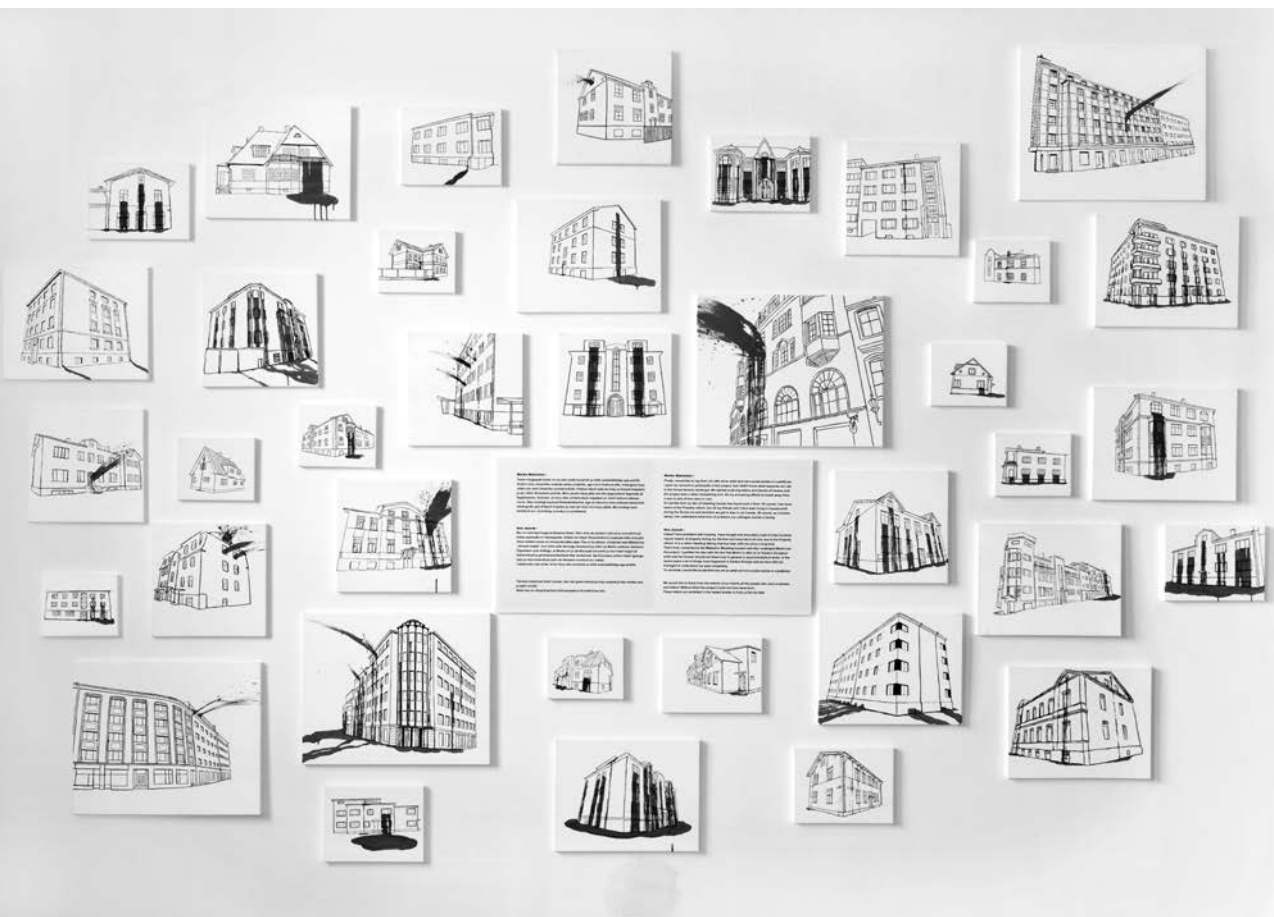
View to my bedroom with a cleaning-lay the slave

View to my mother's bedroom with the sculpture by Mare Mikof

Installation, 2008

kinnisvara ja poliitika
real estate and politics

anu juurak 1957 marko mäetamm 1965

Kommenteeritud majad
37 maali, akrüül ja lõuend
2008

Commented houses
37 paintings, acrylic on canvas
2008

Marko:

Tahan kõigepealt öelda, et ma olen siiski kunstnik ja mitte sotsiaaltöötaja ega poliitik.

Andsin oma nõusoleku osaleda selles projektis, aga ma ei teadnud ette, missuguse kuju võtab see meie üleskutse sundüürnikele. Hakkas tõesti laekuma kirju ja fotosid majadest ja asi võttis ähvardava pöörde. Minu jõuetu karje jätta see töö ajapuudusel tegemata jäi tagajärjetuks.

Kohutav, et minu idee veritsevatest majadest on nüüd leidnud säärase vormi. Olen muidugi kuulnud omandireformist, aga nii mina kui minu tuttavad elasid kõik nõukogude ajal ehitatud majades ja said sel viisil oma koju jääda. Ma muidugi saan inimlikult aru, et kolleeg Juurakul on probleeme.

Anu:

Mul on elamispiinaga probleeme tõesti. Olen oma elu jooksul ostanud ja renoveerinud kokku paarsada m² elamispinda, millest ma hiljuti omandireformi seaduste tõttu ilma jäin. Üsna veritsev tunne on olnud juba pikka aega.

See on ka põhjus, mis pärast need Mäetamme *Verised majad* mul kohe selle teemaga seostusid ja miks ma Marko sellesse mässisin. Õigustasin end mõttega, et Marko on ju Ida-Euroopa kunstnik ja mis need majad tal üldinimlikult ja psühhoanalüütiliselt ikka veritsevad. Ida-Euroopas juhtus hiljuti igasugu asju ja oma minevikust pole me tänaseni suutnud aru saada. Lõpetuseks veel seda, et ka mina olen kunstnik ja mitte sotsiaaltöötaja ega poliitik.

Marko:

First, I would like to say that I am an artist and not a social worker or a politician. I agreed to participate in this project, yet I did not know how the forced tenants would respond to our call. We started receiving letters and photos of houses and the project took a threatening turn. All my screaming efforts to sneak away from the project due to lack of time were in vain.

It's terrible that my idea of bleeding houses has reached such a form. Naturally, I am familiar with the ownership reform, but all my friends and I have been living in houses built during the Soviet era and therefore we got to stay. As a human being I can understand what kind of problems my colleague Juurak is facing.

Anu:

I have had serious problems with housing. I have bought and renovated a few hundred square meters of property during my lifetime and have lost it all due to the ownership reform. This has made me feel like having a bleeding wound for a long time.

This is also the reason why Marko Mäetamm's *Bleeding houses* immediately associated with my personal issues and I involved Marko in the project. I justified myself with the fact that after all Marko is an Eastern European artist and his houses should theoretically not bleed neither in general nor psychoanalytical terms. During the recent years a lot has happened in Eastern Europe and we have still not managed to understand our past. I would like to add that I an artist, too, and not a social worker or a politician.

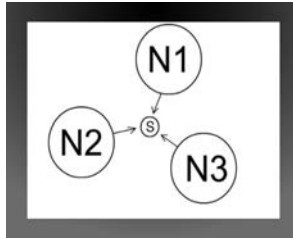
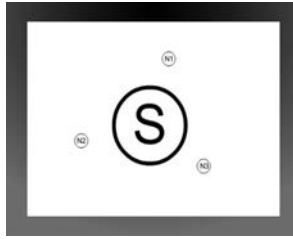
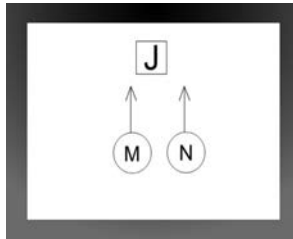
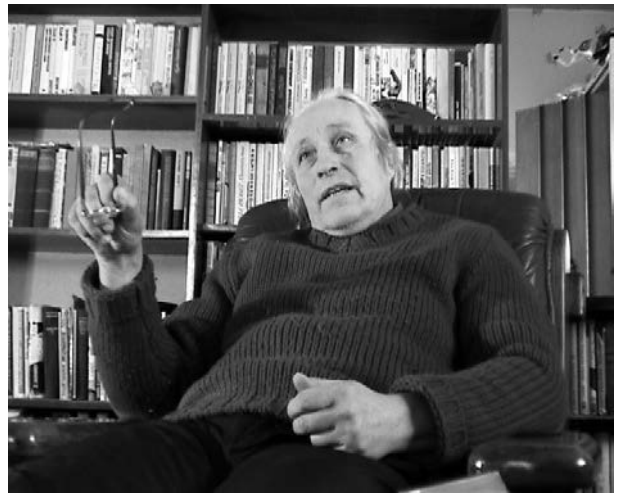
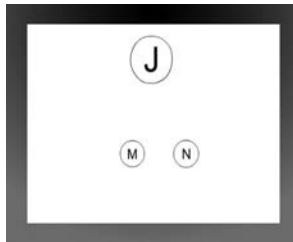

kreg-a-kristring 1962

Ülemiste vanake tegutseb jälle
95 x 114 cm
Segatehnika, 2008

Oldie from the Lake Ülemiste is going to move again
95 x 114 cm
Mixed media, 2008

fideelia- signe roots 1976

Uurimus: miks on poliitikas vähe naisi?

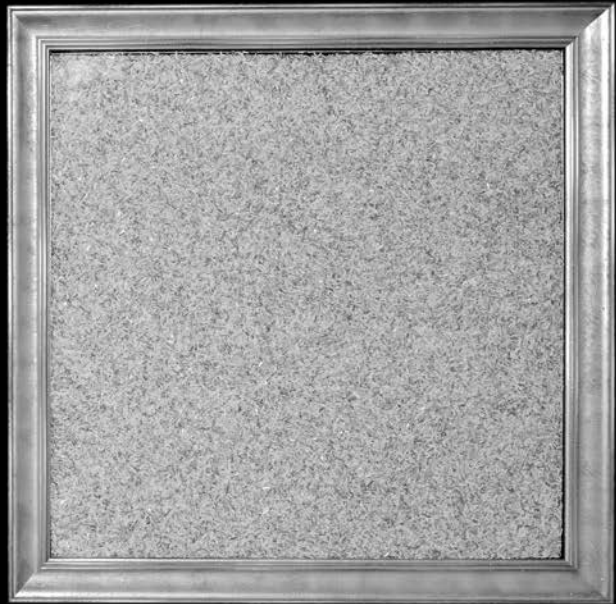
Pikkus 00:10:35

Video, 2008

Research: why are there so few women in politics?

Duration 00:10:35

Video, 2008

andro kööp 1967

Eesti I – miljonid
80 x 80 cm
Purustatud 500-kroonised Eesti Pangast, 2008

Estonia I – millions
80 x 80 cm
Shredded 500 kroon bills from the Bank of Estonia, 2008

Eesti II – Me peame kokku hoidma
80 x 80 cm
Säästumarketi kilekottide jäätmed, 2008

Estonia II – We have to save up – stick together
80 x 80 cm
Remains of the plastic bags, 2008

mare mikof 1941

Arnoldi portree
Kips, puit, 2008

Portrait of Arnold
Plaster, wood, 2008

alateadvus
subconsciousness

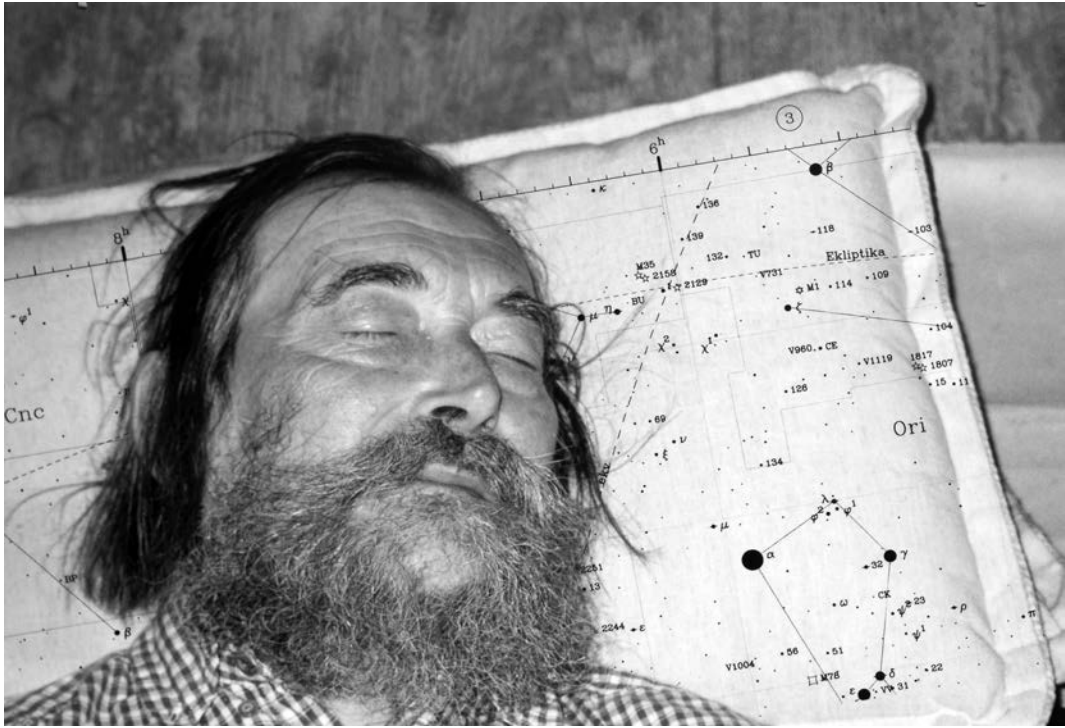

Ich liebe dich. Ich liebe dich.

**peeter
maria laurits 1962**

Ich liebe dich, Ich liebe dich
Foto, 2008

Ich liebe dich, Ich liebe dich
Photograph, 2008

viivi aavik 1955

La-la land I-II
50 x 75 cm
Digiprint, 2008

La-la land I-II
50 x 75 cm
Digital print, 2008

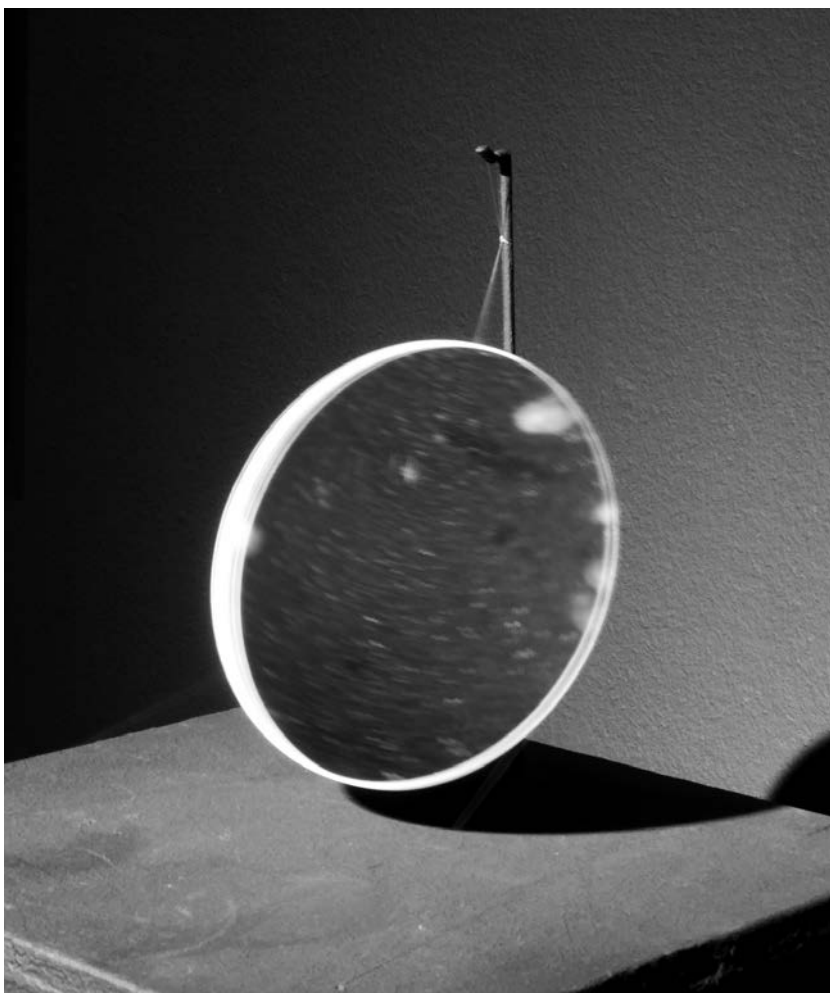
Jalta 1945
170 x 120 cm
Õli, pleksiklaas, 2007

Yalta 1945
170 x 120 cm
Oil on plexiglass, 2007

maarit murka 1981

Kunst macht frei
170 x 120 cm
Õli, pleksiklaas, 2007

Kunst macht frei
170 x 120 cm
Oil on plexiglass, 2007

tanja muravskaja 1978

Päikesejänku
Installatsioon peegliga, 2008

Sunspot
Installation with mirror, 2008

einar vene 1952
Kohtumine Arnoldiga
Õli, lõuend, 2008

Meeting Arnold
Oil on canvas, 2008

infotankistid 2002

Tere tulemast perekonda!
Ca 60 x 105 x 120 cm
Interaktiivne installatsioon, 2007

Welcome to the family!
Ca 60 x 105 x 120 cm
Interactive installation, 2007

Esimene mõtisklus. Teised inimesed ja juhus.

Me ei saa lavastada oma perekondi – meie lapsed ei pruugi kasvades meie loodud stsenaariumit järgida ning meie/nende elukaaslased omakorda kujunevad teiste stsenaariumide mõju all. Uued inimesed satuvad meie ellu juhuslikult, lihtsalt astuvad sisse ja jäävad mõneks ajaks pidama.

Teine mõtisklus. Rahvus ja juhus.

Me ei saa valida, kuhu me sünnime. Ei saa valida aega, geopoliitilist situatsiooni, rahvust, geeni-kombinatsiooni. Juhuste roll meid ümbritsevates iseenesestmõistetavustes on üüratu. Seda mõistes võiksime olla tolerantsemad muutma oma individualistlikke mõtetemalle nii, et need sobituksid paremini mudeliga “Kõik ühe, üks kõigi eest”; kui tunnetaksime kogu keskkonda – või vähemalt kogu inimkonda – ühtse organismina, mida tuleb kaitsta, siis suudaksime mõelda kõigi/kõige heaolule korraga ja ei hävitaks seda toredat palli, millel me elame.

Kolmas mõtisklus

on Eesti Vabariigi sünnipäeva kontekstis. Infotankistide perekonnapiltide stilistika jääb eelmise sajandi algusesse, vanaemade-vanavanaemade aega, esimese Eesti aega. Mõnikord, näiteks Eesti Vabariigi 90. juubelit tähistades, meeldib meile ette kujutada, et toonane aeg jätkub. Tegelikult aga ei kustuta miski kõike vahepeal toimunut ning ei aeg ega inimesed pole enam samasugused. Palju õnne sünnipäevaks, Esimene Eesti Vabariik!

Neljas mõtisklus. Süüdilavastamise masin.

Fotograafilisel kujutisel on tõe kriteerium. Näeme pilti ja usume kõike, mis sellelt paistab. Pildile jäämine võib olla äärmiselt ohtlik, kuna pildistatu muutub koheselt dokumendiks. Kui oled keerulises poliitilises situatsioonis fotole jäänud, on Sinu osalus selles protsessis tõestatud. Kui manipuleeritud fotod satuvad ringlusse, ei ole eriti tähtis, kas pilt on autentne või mitte – nähtu jääb meelde ning vabandusi valetabe levitamise pärast ei panda ju tähele. Paljude poliitikute renomeedele on musti plekke jätnud pildiskandaalid, samuti on kuulsusi jälitavad *paparazzod* aktiivseteks tegelesteks meie reaalsuskogemuses. Teose *Tere tulemast perekonda* loomisel kasutatavaid programme ja tehnilisi lahendusi edasi arendades võib saada automaatse süüdilavastamise masina, mida tänava-nurkadele paigaldatult on võimalik rakendada süütute rahvamasside süüdilavastamiseks ükskõik milles. See on tehniliselt võimalik. Võib-olla on sellised masinad meie ümber juba töös.

First contemplation. Other people and accident

We cannot stage our families – you never know if your children will follow the scenario you have created or not – in turn, our and their partnerships will develop under the influence of different scenarios. New people come to our lives accidentally, they simply step in and stay for a while.

Second contemplation. Nationality and accident

We cannot choose where we are born. We cannot choose time, geopolitical situation, nationality, genetic combinations. The role of accidents in the self-explanatoriness around us is immense. Knowing this, we could be much more tolerant in changing our individualistic patterns of thinking into “one for all – all for one”. We could perceive everything – the environment and the humankind – as one that must be protected; perhaps then we could create universal well being.

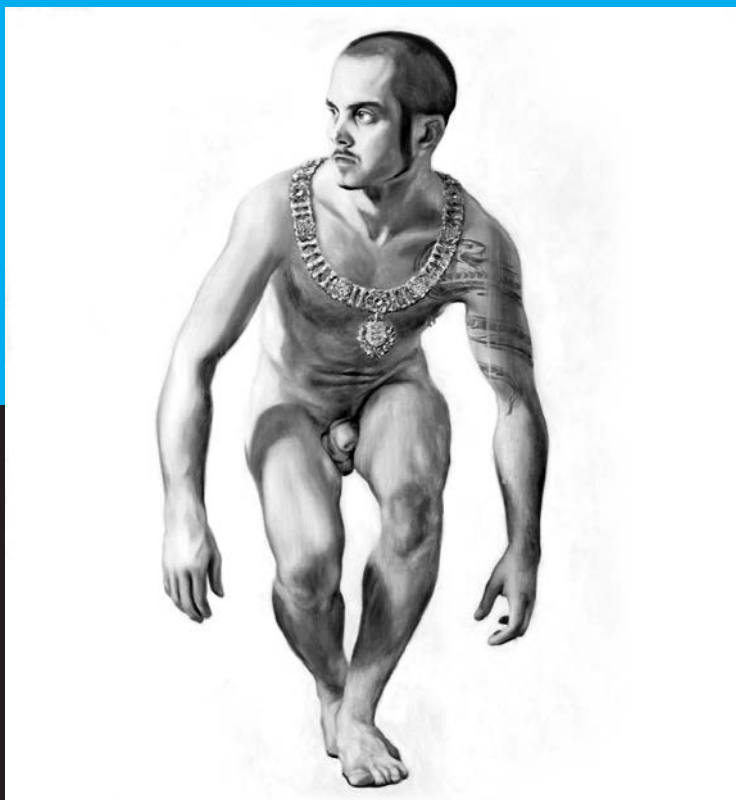
Third contemplation. Anniversary of the Republic of Estonia [1920-1940]

The stylistics of the family photos of *Infotankistid* comes from the beginning of 20th century, back to the times of their grandparents, the first Estonian republic. For example, when celebrating 90th anniversary of the Republic of Estonia, we like to imagine that the old times are not completely gone yet. The actual fact is, however, that we cannot erase the events that have happened meanwhile – the time and the people are not the same any more. Happy birthday, the First Republic of Estonia!

Fourth contemplation. Machine that makes up evidence

A photographic image has a criterium of truth. We believe the photos we see. It can be extremely dangerous to be photographed – the photo taken immediately becomes a document. When someone in a complicated political situation has been photographed, his participation in the process is momentarily proved through documenting. Manipulated photos get into circulation and then it does not matter whether they are authentic or not – people remember what they see and the following apologies for spreading false information won't be noticed.

Many politicians have had issues with their damaged reputation due to photo scandals. The same goes for the celebrities constantly hunted by paparazzos – all of them being in action in our daily reality experience. The programmes and technical solutions used for creating *Welcome to the family* can be developed to the extent it will automatically become a machine that makes up evidence – when such machines will be located in the streets, innocent groups of citizens can be staged guilty in anything the machines like. It is technically possible. Maybe such machines are already functioning.

ISBN 978-9949-15-980-2

9 789949 159802